

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ SOSYAL DAVRANIŞLARI İLE
PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ İLİŞKİSİ

PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Betül GÜLDÜ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN

İSTANBUL – 2020

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI SOYADI	BETÜL GÜLDÜ
TEZİN DİLİ	Türkçe
TEZİN ADI	Okul Öncesi Çocuklarının Sosyal Davranışları ile Problem Çözme Becerileri İlişkisi
ENSTİTÜ	İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
ANABİLİM DALI	Psikoloji
TEZİN TÜRÜ	Yüksek Lisans
TEZİN TARİHİ	05.02.2020
SAYFA SAYISI	98
TEZ DANIŞMANLARI	Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN
DİZİN TERİMLERİ	Okul öncesi, Problem çözme becerisi, Sosyal Davranış, Sosyal beceri

Betül GÜLDÜ

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ SOSYAL DAVRANIŞLARI İLE
PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ İLİŞKİSİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Betül GÜLDÜ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN

İSTANBUL – 2020

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının ederlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

BETÜL GÜLDÜ

05/02/2020

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Betül GÜLDÜ' nün '**Okul Öncesi Öğrencilerin Sosyal Davranışları ile Problem Çözme Becerileri İlişkisinin incelenmesi**' adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN
(Danışman)

Üye Doç. Dr. Canan TANIDIR

Üye Dr. Öğr. Üyesi Necmettin AKSOY

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 20

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmada okul öncesi 5-6 yaş öğrencilerin sosyal davranışları ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmiştir.

Araştırmanın birinci bölümünde yer alan giriş ile problem ortaya konmuş ve araştırmanın amacı, önemi, varsayımı ve kısıtlılıkları açıklanmıştır. Ardından literatür taraması ile konulara açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Araştırma yönteminin ve veri analizinin açıklandığı bölümden sonra oluşturulan ölçeğe ilişkin bulgular ve yorum kısmı yer almış, son bölümde ise sonuç ve öneriler alınmıştır

Araştırmamız, 2019-2020 eğitim-öğretim dönemi İstanbul Beylikdüzü ilçesindeki bir anaokulunda öğrenim görmekte olan 105 çocuk oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki öğrencilerin 51'i (%48,6) kızlar; geriye kalan 54'ü (%51,4) erkektir. Araştırmada öğrencilere sosyo-demografik değişkenlerine bağlı kişisel bilgi formu, çocukların sosyal becerilerini ölçmek için Fazlıoğlu ve ark. (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan okulöncesi ve anaokulu davranış ölçeği, problem çözme becerisi belirlemek üzere Oğuz ve Akyol (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan "Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ) uygulanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; çocuğun daha önceki yıllarda kreş eğitimi almış olması ile problem çözme becerileri arasında ve çocuğun anne-babasının birlikteliği ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelime: Okul öncesi, Problem çözme becerisi, Sosyal Davranış, Sosyal beceri

SUMMARY

In this study, it is aimed to examine the relationship between the social behavior of pre-school students 5-6 years of age and problem solving skills.

The problem is presented with the introduction in the first part of the research and the purpose, importance, assumption and limitations of the research are explained. Then, the literature scan tried to clarify the subjects. Findings and comments on the scale created after the section explaining the research method and data analysis were included, and results and suggestions were taken in the last section.

The study group consists of 105 children studying in the independent state kindergarten in Beylikdüzü district of Istanbul in the 2019-2020 academic year. 51 (48.6%) of the students in the study group were girls; the remaining 54 (51.4%) are male. In the study, students were given a personal information form based on socio-demographic variables, Fazlıoğlu et al. to measure the social skills of children. The preschool and kindergarten behavior scale adapted by (2011) into Turkish, "Problem Solving Skills Scale (PCC) adapted to Turkish by Oğuz and Akyol (2015) was applied to determine problem solving skills.

According to the results of the research; the fact that the child has been educated in kindergarten in previous years and that there is a significant correlation between the child's problem-solving skills and the relationship between the child's parents and the child's problem-solving skills.

Keywords: Preschool, Problem Solving Skills, Social Behavior, Social Skills

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR	VII
TABLolar LİSTESİ	VIII
GRAFİKLER LİSTESİ	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ	VIII
ÖNSÖZ	IX
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	3
1.1.1. Alt Problemler	4
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	5
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	5
1.4. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	6
1.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	7
1.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	8
İKİNCİ BÖLÜM	
1.1 OKUL ÖNCESİ DÖNEM	9
1.1.1. Okul Öncesi Dönem	9
1.1.2. Okul Öncesi Eğitimi	9
1.1.3. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim	10
2.1. SOSYAL DAVRANIŞ ve SOSYAL BECERİ	11
2.1.1. Sosyal Davranış	11
2.1.2. Sosyal Beceri	13

2.2.SOSYAL DAVRANIŞ GELİŞİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	15
2.2.1 Aile	15
2.2.2 Sosyal Çevre	16
2.2.3. Akran grubu	17
2.2.4 Okul	17
2.2.5 Oyun	18
2.2.6 Kitle İletişim Araçları	18
2.2.7 Cinsiyet	18
2.2.8.Yaş	19
2.3. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE GÖRÜLEN SOSYAL DAVRANIŞLAR	20
2.3.1.Okul Öncesi Dönemde Görülen Sosyal Davranışların Başlıcaları	20
2.3.1.1.Saldırganlık:	20
2.3.1.2.Çekingenlik:	21
2.3.1.3.İş Birliği:	22
2.3.1.4.Uyum:	22
3.1.PROBLEM	23
3.1.1.Problem Tanımı:	23
3.2. PROBLEM DAVRANIŞ ve SINIFLANDIRILMASI	24
3.2.1.İçer Yönelimli Problem Davranışlar:	25
3.2.1.1 Anksiyete:	25
3.2.1.2.Depresyon:	26
3.2.1.3.Sosyal İçer Dönüklük:	27
3.2.1.4.Somatik sorunlar	28
3.2.2.Dışer Yönelimli Davranış Problemleri:	29

3.2.2.1.Karşı Gelme Bozukluğu:	29
3.2.2.2.Saldırgan davranışlar:	30
3.3.PROBLEM ÇÖZME TANIMI	31
3.4.PROBLEM ÇÖZME MODELLERİ	32
3.4.1.Hermann Yaratıcı Problem Çözme Modeli:	32
3.4.2.Bandura Kendine Yeterlilik Modeli:	33
3.4.3.John Dewey'in yansıtımlı düşünce kuramı:	34
3.4.4.Guilford Yakınsak ve Iraksak Düşünme Modeli:	34
3.4.5. Mountrorse ve Beş Aşamalı Sorun Çözme Yaklaşımı	35
3.4.6.Alex Osborn Problem Çözme Modeli:	36
3.4.7. Köhler; İç Görü Öğrenmesi Yoluyla Problem Çözme	36
3.5. PROBLEM ÇÖZME BASAMAKLARI SÜRECİ	37
3.6.PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ	38
3.6.1.Problem Çözme Becerisini Etkileyen Faktörler	38
3.7. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

4.YÖNTEM	41
4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ:	41
4.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ:	41
4.3. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ:	42
4.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI:	42
4.4.1. Kişisel bilgi formu	42
4.4.2.Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği:	42

4.4.3.Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ):	43
---	----

4.4. VERİLERİN ANALİZİ	44
------------------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

5.BULGULAR	45
------------	----

5.1. Kişisel Bilgi Formuna İlişkin Bulgular:	45
--	----

5.2.Ölçek Puanlarına İlişkin Temel Bulgular:	47
--	----

5.3.Ölçek puanları ve Kişisel Bilgi Formu İlişkisine Yönelik Bulgular	50
---	----

Yönelik Bulgular

BEŞİNCİ BÖLÜM

6.TARTIŞMA	56
------------	----

6.1. Kişisel Özellikler ilişkin değişkenler ile Problem çözme becerisi	56
--	----

Ölçeği ilişkisinin değerlendirilmesi:

6.2. Kişisel Özellikler ilişkin değişkenler ile Sosyal becerisi Ölçeği	62
--	----

İlişkisinin değerlendirilmesi:

6.3. Sosyal Beceri ile Problem Çözme Becerisi İlişkisinin	67
---	----

Değerlendirilmesi

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER	69
--------------------------	----

Sonuç:	69
--------	----

Kısıtlılıklar:	69
----------------	----

Öneriler	69
----------	----

KAYNAKÇA	71
-----------------	----

KISALTMALAR

akt.	: Aktaran
ark.	: Arkadaşları
N	: Örneklemdaki toplam denek/anket yanıtlayanlar sayısı
OECD	: İktisadi İş birliği ve Kalkınma Teşkilatı (The Organisation For Economic Co-Operation And Development)
Ort.	: Ortalama
PÇBÖ	: Problem Çözme Becerisi Ölçeği
PISA	: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
Ss	: Standart sapma
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
t	: t-testi sonucu elde edilen değer
vd.	: Ve diğerleri
X	: Bir veri dağılımının aritmetik ortalaması
KOKGB	: Karşıt Olma Karşı Gelme Bozukluğu

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 5.1: Katılımcıların Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı	46
Tablo 5.2: Katılımcıların Problem Çözme Beceri Ölçeğine Göre Dağılımı	47
Tablo 5.3: Katılımcıların Sosyal Beceri Ölçeğine Göre Dağılımı	48
Tablo 5.4: Katılımcıların Problem Çözme Becerisi ile Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişki	50
Tablo 5.5: Katılımcıların Sosyal Becerisi ile Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişki	53
Tablo 5.6: Katılımcıların Sosyal Beceri ile Problem Çözme Becerisine İlişkin Korelasyon Analizi	54

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 5.1: Katılımcıların Problem Çözme Beceri Ölçeğine Göre Dağılımı	48
Grafik 5.2: Katılımcıların Sosyal Beceri Ölçeğine Göre Dağılımı	49

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1. Hermann'ın Beyin Hâkimiyeti Modeli

32

ÖNSÖZ

Okul öncesi 5-6 yaş çocukların karşılaştıkları problemleri çözebilme becerilerini ve bunu sosyal davranışlarına aktarabilecek sosyal becerilere sahip olup olmadıklarını, sorun çözme becerileri ile günlük davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçladığım çalışmamın alana katkı sağlayacağını umuyorum.

Literatüre katkıda bulunma düşüncesiyle gerçekleştirdiğimiz bu çalışmada birçok kişinin desteği yer almaktadır. Her şeyden önce çalışmamın tamamlanmasında emek ve zamanını harcayan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN' a, sorumluluklarımı üstlenerek, bana destek olan eşim Dr. Mehmet Mustafa Güldü' ye, varlıklarıyla bana güç veren, hayatıma renk katan oğullarım Orhun ve Utku'ya, hayatım boyunca sevgi ve ilgileriyle her zaman yanımda olan ve beni destekleyen kıymetli annem, babam ve kardeşlerime, beni yalnız bırakmayan dostlarıma çok teşekkür ederim

GİRİŞ

Toplumsal yaşamda en önemli dönemlerden biri olan okul öncesi dönem erken çocukluk dönemi içinde çocuklar; çok boyutlu ve bir o kadar da hızlı olan gelişim süreci içindedirler. Gelişimleri açısından son derece önemli olan bu dönemde çabucak elde ettikleri öğrenmeler kalıcı hale gelmektedir. Buna bağlı olarak çocukların psiko-sosyal gelişimlerine önemli katkılar yapan okul öncesi eğitim sistemleri çocuklara birçok kazanımı edindirebilecek özellikte olmalıdır. Bu dönemde çocukların elde etmesi gereken kazanımlar; farkındalığının oluşması, sosyal becerilere sahip olması, çevresinin ve geleneklerinin farkında olması, iletişim kurabilmesi, çok yönlü düşünebilmesi, çözüm odaklı ve yaratıcı olmasıdır. ¹

Çocuklar sahip oldukları problem çözme becerisi ile, ailesi ve arkadaşları ile sağlıklı ilişkiler kurabilecek yetilerini geliştirebilecek, akranları ile kurmuş olduğu ilişkinin sorumluluğunu alabilmeyi öğrenecektir. Bunun yanı sıra çocuklar akranları ile vakit geçirmeleri sayesinde karşısındakinin beklenti ve isteklerini anlayabilecek empatik becerilere sahip olacaktır.² Çocuğun bu becerileri elde etmesi için sosyal çevresinin rolü büyüktür. Çocuk sosyal çevrenin verdiği görev ve sorumluluklar ile sorumluluk bilicini, oyunda arkadaşının kendisinden beklediği tavır ve davranışları yerine getirebilmesi ile iletişim kurabilmeyi empati duymayı öğrenir. Çocuğun atılgan olabilmesi, ilişkiyi başlatması, ilişkiyi sürdürmesi, hoşuna gitmeyen durumlarla karşılaştığında bunu çözebilmesi sosyal becerileridir.

Çocuklar karşılıklarına çıkan bir takım sosyal problemlerini çözmek, karşılıklarında ki ile iletişim becerilerini geliştirmek ve işbirlikçi yaklaşımları; kendilerine ait düşünceleri ifade edebilmeleri, kişisel özellikleri, ihtiyaçları ve yaşantıları farklı olanların bakış açılarını kavramada ve anlamada; onların düşünceleri, ilgileri ve inançları çatıştığı zaman etkili problem çözme metotlarını kullanabilmeleri önem arz

¹ Şengül Genç, Nuray Senemoğlu, İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme El Kitabı, Modül.12, MEB Basımevi, İstanbul, 1999, syf;4

² Çağlayan Dinçer, Sibel Güneysu, Examining the effects of problem solving training on the acquisition of interpersonal problem solving skills by 5 years old children in Turkey, International Journal of Early Years Education, 1997, 5(1), syf; 37-46.

etmektedir. Sahip olacakları sosyal beceriler, genellikle onları yaşam zorluklarına ve uyumsuzluklara karşı koruyacaktır ³

Çocuklar günlük hayatlarında sıklıkla akranları ile çatışma yaşamaktadır. Bir çocuğun davranışlarının bir başkası tarafından engellenmesi çatışma doğurur, zaman zaman çok iyi arkadaş dahi olsalar çocuklar birbirleri ile çatışma yaşayabilirler. Yaşanılan bu durumu çocuklar çözmek zorundadır. Çocukların içinde oldukları bu durumu ele alış şekilleri onların sosyal becerilerini gösterir. Yani bazı çocuklar yaşadıkları çatışmayı zorbalığa dönüştürürken bazı çocuklar da bu durumu uzlaşmaya çevirebilirler. Çatışma çözerken dahi çocuklar birbirleriyle iletişim ve etkileşim halindedir. Önemli olan çocukların karşılaştıkları sorunlarını hangi beceri ile çözebildikleri ya da sorunlarını kendilerinin çözüp çözememesidir.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmada okul öncesi çocukların sosyal davranışları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi hedeflenmiştir.

³ Marilyn Watson et al, The Child Development Project: Combining traditional and developmental approaches to values education. In L. Nucci (Ed.), Moral development and character education: A dialogue, Berkeley: McCutchan, 1989, pp. 51-92

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Çocukların problem çözme becerileri ile sosyal davranışları arasında ilişki olduğu birtakım uluslararası alandaki çalışmalarda gösterilmiştir. Çalışmamızda okul öncesi dönem 5-6 yaşındaki çocukların sosyal davranışları ile problem çözme becerilerinin ilişkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Doğdukları andan itibaren sosyalleşmeye başlayan çocuklar okul öncesi eğitime başlamadan önce anne-babalarından ve çevrelerinden bir takım sosyal davranışlar öğrenirler. Çocukların ilk sosyal becerileri ailelerinden öğrenmeleri o davranışın aile bireyleri dışındaki bireyler tarafından da kabul göreceğini genellemelerine sebep olabilir. Okula başlayan çocuk ailede öğrendiği birtakım davranışların kabul görmediğini ve farklı davranması gerektiğini öğrenir. Okul çocuklar için aynı zaman da sosyal etkileşim yeridir hem akranları hem de yetişkinlerle ilişki kurmayı ve sürdürmeyi de öğrenir.⁴

Çocuklar yeni ilişkilerinde arkadaşlık kurabilir ancak tersi bir şekilde çatışma da yaşayabilir. Zamanla kabul gören davranışları öğrenen çocukların ilişkileri artarken, öğrenemeyen çocukların da sorunları artabilir.⁵

Kişilerin günlük hayat içerisinde problem çözme becerilerini gösterebilecekleri birçok durum karşılıklarına çıkmaktadır. Bireyler karşılıklarına çıkan problemlere çözüm bulmak zorundadır. Kişiler problemlerle erken yaşlarda karşılaşmaktadır. Kişilik gelişiminde önemli olan erken çocukluk yılları çocukların kendi problemlerine çözüm getirebilmek ve bunun kalıcı olabilmesi için önemlidir. Bilişsel becerilerini kullanarak akıl yürüten ve problemlerini kendisi çözebilen çocuk ilerleyen yaşlarda daha iyi seviyeye gelecek, anne-baba ya da öğretmene bağımlı olmadan sosyal ilişkiler kurabilecektir. Çocukların ilerde kendini gerçekleştiren bireyler olabilmesi için erken

⁴ Nuray Senemoğlu, Okul Öncesi Eğitim Programının Çocuklara Hangi Yeterlikleri Kazandırılmalıdır, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1994, syf;21

⁵ Dinçer, Çağlayan, Güneysu, Sibel, Examining The Effects of Problem Solving Training on The Acquisition of Interpersonal Problem Solving Skills By Five-Year-Old Children in Turkey. 1997, (EJ 543 320),

çocukluk dönemi önemlidir. Anne- baba ve öğretmenlerin çocukların problem çözme becerilerini önemsemeleri ve onlara bu konuda destek olmaları gerekmektedir.⁶

Bu nedenlerden dolayıdır ki “Okul öncesi dönem 5-6 yaş çocuklarının sosyal davranışları ile problem çözme becerilerinin ilişkisinin incelenmesi” araştırmanın problemi oluşturmuştur. Bu genel problem doğrultusunda aşağıda ki alt problemlere cevap aranacaktır.

1.1.1.Alt Problemler:

- Sosyal davranışlar ile problem çözme becerisi arasında ilişki var mıdır?
- Çocuğun cinsiyeti ile problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?
- Çocuğun cinsiyeti ile sosyal davranışları arasında ilişki var mıdır?
- Çocuğun kreş eğitimi alması ile problem çözme becerisi arasında ilişki var mıdır?
- Çocuğun kreş eğitimi alması ile sosyal davranışları arasında ilişki var mıdır?
- Annenin ölmüş olması ile çocukların problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?
- Annenin ölmüş olması ile çocukların sosyal davranışları arasında ilişki var mıdır?
- Babanın ölmüş olması ile çocukların problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?
- Babanın ölmüş olması ile çocukların sosyal davranışları arasında ilişki var mıdır?
- Çocuğun kardeşinin olması ile problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?
- Çocuğun kardeşinin olması ile sosyal davranışları arasında ilişki var mıdır?
- Anne eğitim durumu ile problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?
- Anne eğitim durumu ile sosyal davranışları arasında ilişki var mıdır?
- Baba eğitim durumu ile problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?
- Baba eğitim durumu ile sosyal davranışları arasında ilişki var mıdır?
- Anne-baba birlikteliği ile problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?

⁶ Yasemin Aydoğan, Özyürek Arzu, Gülümser Gültekin Akduman, Öğrenme ve Öğrenme Teknikleri, Vize yayın basın, Ankara, 2014, syf, 129-130

- Anne-baba birlikteliği ile sosyal davranışları arasında ilişki var mıdır?
- Anne çalışma durumu ile problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?
- Anne çalışma durumu ile sosyal davranışları arasında ilişki var mıdır?
- Baba çalışma durumu ile problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?
- Baba çalışma durumu ile sosyal davranışları arasında ilişki var mıdır?

1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI

Okul öncesi dönem 5-6 yaş çocuklarının sosyal davranışları ile problem çözme becerileri ilişkisinin olup olmadığını ortaya koymaktır.

Bu araştırmanın genel amacı; okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş öğrencilerinin günlük yaşantılarında ortaya koydukları sosyal becerilerini ve sergiledikleri davranışları ile karşılaştıkları sorunlara sundukları sorun çözebilme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

1.3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Kişilerin karşılaştıkları sorunlarını kendileri çözebilmeleri birey olabilmeleri ve çevresiyle sağlıklı ilişki kurabilmesi için önemli etkidir. Kişilerin sorun çözebilmeleri onları bilişsel yeteneklerine bağlıdır. Çevresiyle sağlıklı ilişki kurabilmek ve başına gelen problemlerle kendi kendine baş etmek zorunda kalan kişi ,kendi yetilerini değerlendirmeli ve geliştirmelidir. Kendisini değerlendirebilen ve öz eleştiri yapabilen kişi karşılaştıkları sorunları çözmeye de daha başarılı olmaktadır. Problemlerini göz önüne alan ve bunlarla baş edebileceğini düşünen, alternatif çözüm önerileri geliştirebilen kişinin problemlerini çözebilmesi daha kolay ve net olmaktadır.⁷

Çocuklar problem çözme becerilerini akranları ile bir arada oldukları zaman daha çok geliştirirler. Okulda yetişkin denetiminde yapılan etkinlikler ve oynanan oyunlar çocukların karşılaştıkları sorunlarını algılamalarına ve bununla baş etmelerine yarar. Her çocuğun problemi algılaması ve bunu anlamlandırması farklıdır. Çocuklar akranlarının karşılaştığı sorunları görecektir ve farklı bakış açısı

⁷ Çavuş Şahin, Problem Çözme Becerisinin Temel Felsefesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Erzurum, 2004, sayı; 10, syf;160-171

kazanacaktır. Bu sebeptendir ki problem çözme becerisi için okullar önemlidir. Bu beceriler doğrudan davranışlara yansıdığı gibi gözlenemeyen psiko-sosyal durumlara da yansiyabilir.⁸ Erken çocukluk döneminde kişiler arası ilişkilerini kendisi kurabilen ve karşılaştıkları basit sorunlarla kendisi baş edebilen çocuklar ileriki yaşamlarında karşılaştıkları sorunlarını daha kolay çözebilecek ve daha üst beceriler elde edecektir.⁹

Erken çocukluk dönemi ötekilerin taklit edildiği ve model alındığı dönemdir ve bu dönemde elde edilen tüm beceriler model alma yolu ve deneme-sınama yolu ile olur. Erken dönemde çocuklar anne-baba dışındaki diğer insanlarla ve akranlarıyla ilişki kurmayı, sürdürmeyi ve paylaşmayı öğrenir. Bununla beraber sosyal uyum ve iş birliği gelişir. Çocuğun diğerleriyle kurduğu ilişkisini sürdürmesi sosyal gelişimini ve çocuğun dil gelişimini de destekler.

Bu araştırmada erken çocukluk dönemine ait sosyal davranış ile problem çözme becerileri araştırılmıştır. Sosyal hayat içinde yer alan çocukların problem çözme becerilerini ne kadar günlük hayatlarına aktardıklarının araştırılması önem arz etmektedir.

1.4.ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ:

Araştırmanın problemlerinden yola çıkarak hipotezler aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

1. Kız çocukların sosyal davranışları ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılık vardır?
2. Erkek çocukların sosyal davranışlarıyla problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.
3. Kreş eğitimi alan çocukların sosyal davranışlarıyla problem çözebilme becerileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.
4. Annesi ölmüş olan çocukların sosyal davranışlarıyla problem çözebilme becerileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

⁸ Fidan Korkut, Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ankara, 2002, sayı;23, s; 177-184.

⁹ Alma, Bingham, Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi, Oğuzkan, F. A. (Çev.). MEB Basımevi., İstanbul, 4. basım, s;27

5. Babası ölmüş olan çocukların sosyal davranışlarıyla problem çözebilme becerileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

6. Kardeşi olan çocukların sosyal davranışlarıyla problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

7. Annesinin eğitim durumu lisans ve üstü olan çocukların sosyal davranışlarıyla problem çözebilme becerileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

8. Babasının eğitim durumu lisans ve üstü olan çocukların sosyal davranışlarıyla problem çözebilme becerileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

9. Anne-babası birlikte olan çocukların sosyal davranışlarıyla problem çözebilme becerileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

10. Annesi çalışan çocukların sosyal davranışlarıyla problem çözebilme becerileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

11. Babası çalışan çocukların sosyal davranışlarıyla problem çözebilme becerileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

1.5.ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmamızın varsayımları (sayıltıları) şunlardır:

1.Araştırmamız da yer alan örneklem grubunun araştırma konusunun evrenini temsil ettiği varsayılmıştır.

2.Araştırmaya katılan çocukların ve ailelerinin cevapladığı, Kişisel Bilgi Formu, Okul öncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği ile Çocuklar İçin Problem Çözme Ölçeğinde yer alan soruların gerçek durumları yansıtacak şekilde cevaplandığı varsayılmıştır.

3.Araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu'nun katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini; Okul öncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği' nin çocukların sosyal davranış düzeylerini, Çocuklar için Problem Çözme Ölçeği' nin ise çocukların problem çözme becerilerini ölçtüğü varsayılmıştır.

1.6.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1.Araştırma 2019-2020 eğitim ğretim yılı ile sınırlandırılmıŐtır.

2. İstanbul ilinde Beylikdüzü ilçesinde yaşayan okul öncesi 5-6 yaşındaki toplam 105 kiŐiden toplanan veriler ile sınırlıdır. Őubat 2019 ile Mayıs 2019 tarihleri arasında Kavaklı Anaokulu'nda okuyan 5-6 yaşında öğrenciler arasından rastlantısal yöntemle seğilen 105 ğrenci oluŐurmaktadır.

3. Katılımcıların sosyal davranışları Okul öncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

4. Katılımcıların problem çözme becerileri Çocuklar için Problem Çözme Ölçeği 'nin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

5.Çalışmanın kesitsel olması nedeniyle neden-sonuç ilişkisi kurulamayacaktır.

6.Örnekleme sayısı ve yerindeki sınırlılık nedeniyle sonuçlar toplum genelini yansıtamayacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

1.1 OKUL ÖNCESİ DÖNEM

1.1.1. Okul Öncesi Dönem:

Gelişimi doğum öncesinde başlayan ve hayatının sonuna kadar gelişimi devam eden insanın bu süreçte birçok birikime sahip olduğu gerçektir. Bu birikimler her insanın yaşamında farklı bir şekilde ortaya çıkar. Bu süreçte psikolojik ve fizyolojik etmenler birbirini etkilemekte ve iç içe geçmektedir.

Okul öncesi dönemde oyun içinde deneyim yaşayan çocuklar için oldukça önemlidir. Çocuklar hayatının geri kalan kısımlarında ortaya koyacakları yaşam becerilerinin temellerini okul öncesi dönemde atmaktadırlar. Bu dönem çocukların sosyal çevre edinmelerini, arkadaş edinmelerini sağlar ve çocuk sosyal çevreye kabul edilebilmek, arkadaşları ile etkileşimde bulunabilmek için toplumsal kurallara uymak zorunda kalır. Bununla birlikte çocukta sosyal beceriler oluşmaya başlar. Son derece meraklı olan ve keşfetmeye meyilli olan çocuklar kendisini ve çevresini keşfetmeye başlar. Gördüğü herşeyi öğrenmek ve keşfetmek ister. Aynı zamanda çocuklar bu dönemde yetişkin özelliklerini de merak ve keşfetmektedir. Bu keşif onlara gözlem yapabilme yeteneği de kazandırır. Çevresini gözlemleyen ve keşfetmek isteyen çocuk bu dönemde kendisine uygun bulduğu bir yetişkini rol model olarak seçer. İleriki yaşamında gireceği rollerde belirleyici olacak bu keşif son derece önemlidir. Bu nedenlerdendir ki okul öncesi dönem yetişkin bir kişiliğin oluşmasında önem arz etmektedir.¹⁰

1.1.2.Okul Öncesi Eğitimi:

Gelişim özellikleri itibariyle 0-6 yaş çocukların sosyal, duygusal ve fizyolojik açıdan hızlı geliştiği dönemdir. Bu dönem aynı zamanda çocukların yapılandırılmış, sistemli ailesi dışında yetişkinlerle bir arada kaldığı eğitim fırsatlarından yararlanabildiği dönemdir. Çocuk okul öncesi eğitim ile zihinsel ve motor becerilerinin geliştiğini, yaratıcılık, farkındalık becerilerini kazandığını, olayları ve durumları farklı

¹⁰ Atalay Yörükoğlu, Çocuk ruh sağlığı, Özgür Yayınları, İstanbul, 2002, s:59-60

bakış açısı ile değerlendirebilmeyi öğrenir. Akranları ile bir arada duygu ve bilgi paylaşımı yapan çocuklar başarıya duygusuyla da tanışma fırsatı elde ederler.¹¹

Çocukların 0-6 yaşından sonra ilkokula başlayana kadar sürekli ve planlı aldıkları eğitimidir okul öncesi. Okul öncesi eğitim çocuğun doğumundan ilkokula başlama yaşına kadar devam etmesi sebebiyle ve çok daha erken yaşlara indirgenmiş olmasından dolayı okul öncesi eğitime aynı zamanda erken çocukluk eğitimi de denilmektedir. Erken çocukluk eğitim dönemi psiko-motor ve bilişsel gelişimin en hızlı olduğu dönemdir. Bilişsel gelişim açısından çok önemli olan bu dönemde çocuklar ne kadar çok uyarana maruz bırakılırsa o kadar çok betin aktivasyonu olur ve buda bilişsel becerilerin artması anlamına gelir. Erken çocukluk eğitimi çocuğun tüm gelişim alanlarını kapsar. Fiziksel aktivitelerle motor becerilerini, bilişsel aktivitelerle zihinsel becerilerini, iletişim, oyun vb. aktivitelerle psiko-sosyal gelişimi desteklenmiş olur.

Okul öncesi eğitim tanımı XIV. Milli Eğitim Şurası'nda şu şekilde yapılmıştır. 0-72 ay arasındaki çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak zenginleştirilmiş bir eğitim ile çocukların zihinsel gelişimini destekleyen uyarıların verilmesi, fizyolojik, psikolojik ve sosyal yönden gelişimlerini zenginleştirecek etkinlikler sunularak, toplumsal normların ve kültürel değerlerin en iyi şekilde verildiği, çocuğu ilkokula hazırlayan bütüncül eğitim sistemine okul öncesi eğitim denir.

1.1.3.Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim

Çocuğun sosyalleşmesi için ailesi ve okulu hayati önem taşımaktadır. Çocuğun ailesi çocuğa ilettiği sosyal mesajları gizil öğrenme şeklinde verir ve davranış kazanmasına sebep olur. Çocuk ailesini taklit eder ve model alır. Aile toplumun en küçük birimidir ve toplum paradigmaları, çocuğa ilk olarak ailesi tarafından verilir. Çocuğa kazandırılan kazanımlar; yaratıcı olabilmek, öz eleştiri yapabilmek, gruba uyum sağlayabilmek, gözlem yapabilmek, iletişimi başlatabilmek ve sürdürmek, empati kurabilmek gibi toplumsal denge için gerekli kazanımlardır. Genel olarak toplum içinde uyum ve denge kurabilmesi için bu kazanımlar okul öncesi dönemde çocuğa ailesi tarafından verilir ve çocuk ilerde topluma uyum

¹¹ Rengin Zembat, Okul öncesi eğitim kurumlarında yönetim ve yönetici özellikleri, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1992, s;11, **(Yayınlanmamış Doktora Tezi)**

sağlayabilen ve kültürlenebilen bir birey olur, karşılaştığı sorunları karşısında kendi kendine yetebilir beceri elde eder.¹²

Ailelerin ardından çocuklarının sosyal gelişimini etkileyen bir diğer etken de akranlarıdır. Akran ilişkileri, okul öncesi dönemde sosyal gelişim açısından oldukça önemlidir. Akran grubu içerisinde onaylanan çocuklar, bunu önemli bir sosyal destek olarak görürler. Gelen yardımların kabul edilmesi ve yardım etme davranışları da sosyal ilişkileri geliştiren önemli davranışlardır. Çocukların yaşadığı duyguların ifade şekli de ilişkilerin gidişatını belirlemektedir. Olumsuz duyguların uygun bir dille ifade edilmesi ve çatışmadan kaçma ilişkileri olumlu etkilemektedir.¹³ Bu şekilde çocuk içinde bulunduğu çevrenin etkisi altına girer ve sosyalleşmeye başlar. Bu sayede çocuk sosyal çevresinde kabul görür ve davranışlarının onay aldığına farkına varır. Çocuğun sosyalleşme süreci okul öncesinde başlar ve tüm yaşamı boyunca devam eder.

2.1. SOSYAL DAVRANIŞ VE SOSYAL BECERİ

2.1.1.Sosyal Davranış:

İnsan sosyal bir varlıktır. Toplum içinde yaşar. Yaşadığı toplumu etkiler ve toplumdaki etkilenir. Davranışlarının çoğu sosyal çevrenin etkisiyle şekillenir. Toplum içinde yaşayan birey, sosyal beklentileri dikkate almayan davranışlarının kabul görmeyeceğini bilir. Bu nedenle toplumsal normlarla ve değerlerle çatışmayı göze almak yerine uyma davranışı gösterir. Bu davranış itaat etme şeklinde olabileceği gibi, özdeşleşme ya da benimseme şeklinde de olabilir. Bu anlamda sosyal davranış, kişinin toplumdaki etkilenerek toplumun beklentilerine uygun davranış göstermesi olarak tanımlanabilir.¹⁴

¹² Abdulvahap Özpolat, Ailede Demokratik Sosyalleşme, Aile ve Toplum Dergisi, 2010,5(20), s;12

¹³Gary W., at all, Friendship quality as a predictor of young children's early school adjustment. Child Development, 1996, 67, s; 1103-1118

¹⁴ Harun Demirkaya, Bireysel ve Örgütsel Boyutlarıyla Sosyal Davranış, Umuttepe Yay., Kocaeli, 2012, s;7

Sosyal ve duygusal gelişimin en hızlı dönem olduğu erken çocukluk döneminde sosyalleşmeye başlayan çocukların ilk sosyalleştikleri yer aileleridir. Çocuklar ilk olarak ailelerinden belirli davranış kalıplarını öğrenirler. Bu öğrenmelerin kalıcı hale gelebilmesi için ailelerin çocuklarının olumlu davranışlarını pekiştirmeleri ve onların sosyal becerilerine katkı sunmaları gerekir.

Çocuk, taklit edebilme ve gözlem yapma yeteneği sayesinde toplum içinde ki diğer bireylerden sosyalleşmeyi öğrenir. Bu nedenle okul öncesi önemlidir. Çocuk okul öncesi eğitime başlayınca ilk kez evinin ve ailesinin dışında farklı bir ortam da uzun süre tek başına kalır ve burada akranları ve yetişkinlerle kuracağı iletişimi ailesinden öğrendikleri ile kurmaya çalışır. Aynı zamanda çocuk kazanımlarına deneme yanılma yoluyla yeni kazanımlar katar. Bu onun gelişimine çok büyük destek sağlar ve toplum içerisinde uyum ve denge kurması daha kolay olur. Okul öncesi eğitim bu nedenle çocuk hayatında hayati önem taşımaktadır.¹⁵

Çocuklar okulöncesi eğitime başladıklarında kendilerine müdahale eden bir yetişkin olmadan tek başlarına karar verme ve ilişki kurma şansı elde ederler. Bu şekilde okula giden çocuklar karar alabilmek, kendi kendilerini eleştirebilmek ve değerlendirmek, grup içinde iletişim kurabilmeyi öğrenirler. Çocuklar akranları ile birlikteyken kendilerini ifade edebilmeyi, sağlıklı ilişki kurabilmeyi, iş birliği ve paylaşmayı öğrenir ve sosyal beceri elde ederler. Akranları ile birlikte olan çocukların sosyal becerileri gelişir. Grup içinde akran ilişkileri, karşılıklı saygı, iş birliği ve iletişime bağlıdır. Sosyal becerileri kazanmış olan çocuklar, karşılıklarına çıkan problemlerini daha kolay çözebilir ve problemleri ve yaşantıları karşısındakini daha iyi anlayabilirler.¹⁶

Çocuklar başka insanlarla iletişim kurup tecrübe kazanınca onların neler hissettiğini, neler düşündüğünü algılamaya çalışır, yaşantılar karşısında nasıl tepki verdiklerine, onların neler yaptıklarına dikkat eder. Sevinçli bir kişinin paylaşmaya daha açık olabileceğini, sıkıntısı olan birinin ise saldırgan davranışlar sergileyebileceğini bilir ve buna uygun bir şekilde davranırlar.¹⁷

¹⁵ Berrin Dinç, Okulöncesi Eğitimin 4-5 Yaş Çocuğunun Sosyal Gelişimine Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir,2002, s;21,(**Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁶ Nuray Senemoğlu, Okul Öncesi Eğitim Programı Hangi Yeterlikleri Kazandırmalıdır? Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 1994, s; 23

¹⁷ Gülten Ülgen, Emel Fidan, Çocuk gelişimi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 2003, s;213-214

Bireyin doğumundan itibaren diğer insanlarla kurulan ilişki, onlara karşı hissedilen ilgi ve alaka sosyal gelişimin bir parçasıdır. Çocukların yaşadıkları toplumun farkında olması ve toplumsal paradigmaları biliyor olması onun sosyalleştiğini gösterir. Başka bir şekilde ifade edecek olursak, çocuğun sosyalleşmesi kendisinin ve karşısındakinin duygularının farkında olabilmesi, ilişki kurabilmesi, ilişkilerini devam ettirebilmesi, diğerleri ile arasında bir bağ kurabilmesidir. Kişinin kendine has tutum ve davranışlarının oluşması da kişinin sosyalleştiğini gösterir. Kişilerin, kişisel özellikleri haline gelen tutum ve davranışları sosyal çevrelerinin etkisiyle oluşur. Yani kişilerin sosyal gelişimleri diğer insanlarla birlikte oluşturdukları ilişkiler ağı, iletişim becerileri ve etkileşimleri, toplumsal uyum ve dengeyi kurabilmesiyle olur.¹⁸

2.1.2.Sosyal Beceri:

Bireylerin karşısındaki insanlardan olumlu dönütler almasını ve olumsuz dönütlerin gelmemesini sağlayan, karşıdakilerle etkileşim kurabilmeyi sağlayan, sosyal açıdan kabul edilebilir, toplum içinde etki eden, anlamlı, amaca yönelik gözlenebilen ve aynı zamanda gözlenemeyen zihinsel, duygusal ve sosyal olan, öğrenebilen tüm davranışlara sosyal beceri denir.¹⁹ Çocukların psiko-sosyal anlamda ortaya çıkan becerileri teşekkür edebilmek girdiği ortamda kendini tanıtabilmek, duygularını tanımak ve farkında olabilmek, akranları ile etkileşim kurabilmek ve iletişimi devam ettirebilmek, sabredebilmek, bekleyebilmek, sıra alabilmek gibi çevresinden olumlu dönüt aldığı becerilerdir.

Başkaları tarafından kabul görece ve olumlu geri dönütler alabilecek bir beceriye sahip olabilmek önemlidir. Bireyler karşısındaki kişi ile etkileşim halinde olup bunun devam ettirmek ister. Kişi kendisini sosyal çevresine kabul ettirecek davranışlara sahip olmak ister. Kişinin sosyal çevresinden onay gördüğü davranışları onun sosyal becerileridir. Kişilerin yaşamlarında sosyal beceriler

¹⁸Zühal Çubukçu, Mehmet Gültekin, İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler, Bilig (bilim-kültür dergisi) , 2006, sayı 37, s;156

¹⁹ Galip Yüksel, Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisi, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, İstanbul, 1999, 2 (11), s;38

oldukça önemlidir. Herkes sosyal çevresi tarafından kabul göreceği, onaylanacağı, başarılı ve mutlu hissedeceği becerilere sahip olmak ister.²⁰

Çocuğun kazanmış olduğu sosyal becerileri belirleyen en önemli unsur ailesidir. Çocuğa ailesi; saygı duyma, sevebilme, karşısındakini anlayabilme, paylaşma, karşısındaki ile olan ilişkisini belirleme, günlük yaşantılarını şekillendirebilmeyi öğretir. Çevresinin onayladığı ve çevresince doğru kabul edilen davranışları gösterebilmeyi çocuk ilk ailesinden öğrenir. Aile çocukların hayatında en büyük ve en özel sosyal etkileşim alanıdır. Ailenin çocuğa karşı gösterdiği tutum ve davranışları çocuğun hayatı boyunca unutamayacağı etkiye sebep olur. Bunların olumlu etki olabilmesinde anne ve babanın bireysel tutumlarının, eşlerin birbirleri ile olan ilişkilerinin ve ebeveynlerin çocukla olan bireysel iletişiminin rolü büyüktür.²¹

Çocuğun sosyalleşmesinde aileden sonra gelen unsurda onun arkadaşlarıyla olan ilişkisidir. Çocuk hayatında önemli etki olası sebebiyle çocuklar akranları ile doğru ilişki kurabilmeleri için yetişkinlerin gözetiminde ancak serbest oyun oynamalıdır. Çocuklar bazı davranışları arkadaşlarından öğrenebilir ve taklit edebilirler. Anlaşabilmek, paylaşmak, iş birliği, rekabet, özgecilik, bencillik çocukların arkadaşlarından öğrenecekleri davranışlardır. Çocuklar akranları ile birlikteyken yeni fikirlere açık ve meraklıdır. Çocuklar daha önce hiç akıllarına gelmemiş şeyleri akranları ile birlikteyken denemeye meyillidirler.²²

Sosyal becerilere sahip olan kişinin birtakım özelliklere sahip olmalıdır. Candarella, Merrel (1997); sınıflandırmasında akranlarıyla kurulan ilişki, kişinin kendini kontrol etme becerisi, kişinin akademik becerileri, kişinin çevresiyle uyum becerileri, kişinin atılganlık becerileridir.

²⁰Salih Zeki Genç, İlköğretimde Sosyal Becerilerin Gerçekleşme Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları, Erzurum ,2005,13(1), s.41-54:

²¹ Kadriye Efe, Okul Öncesi Eğitim Çağında Çocuğu Olan Ailelerin Denetim Odağı Türü ve Çocuklarının Sosyal Davranışlarını Denetlemeleri Arasındaki İlişki, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2005, s;19, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**; aktaran Yücel Öksüz, Ergenin Kişilik Gelişiminde Ebeveynin Rolü. Milli Eğitim Dergisi, 2002, s; 155

²² Ayşegül Özdemir Topaloğlu, Etkinlik Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Çocukların Akran İlişkilerine Etkisi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2013, s;52, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

Kendini kontrol etme becerileri: Bu becerilere sahip kişi tavır ve davranışlarını kontrol edebilir, karşılaştığı problemler karşısında soğuk kanlı davranabilir, çevresindekilerle anlaşabilir ve çevresini eleştirebilir.

-Akranlarıyla kurmuş olduğu ilişki becerileri: Bu becerilere sahip kişi arkadaşlarına ihtiyaç duyduğunda onlardan yardım isteyebilir, arkadaşlarını yaptıklarından dolayı takdir edebilir, ihtiyaç duyduğu zaman arkadaşlarından yardım isteyebilir, arkadaşlarını oyuna davet edebilir ve oyunu sürdürebilir, akranlarıyla rahat arkadaşlık kurabilir, onlarla tartışabilir ve ilişkilerini olumlu yönde devam ettirebilir.

-Çevresiyle uyum becerileri: Çevreye uyum becerilerine sahip olan kişi çevresinden gelen yönergelerle uyabilir, belirlenmiş olan kurallara uyabilir, akranları ile eşyalarını paylaşabilir, sorumluluklarını yerine getirebilir ve çevresindekilerin kendisinden beklediği davranışlarını sergileyebilir.

-Akademik alandaki becerileri: Akademik becerilere sahip kişi tek başına bağımsız olarak çalışabilir, boş olan zamanlarında uygun bir şekilde planlama yapabilir, çevreden verilen yönergeleri yerine getirebilir, ihtiyacı olduğunda çevresinden yardım isteyebilir.

-Akranları ile Atılganlık becerileri: Atılganlık becerilere sahip olan kişi çevresiyle konuşmak için girişimde bulunur, yeni insanlarla tanışır, çevresiyle oyun oynamak için olumlu davranışlar sergiler, yeni insanlara kendini tanıtır, duygularını rahatlıkla ifade edebilir.²³

2.2.Sosyal Davranış Gelişimini Etkileyen Faktörler:

Sosyal davranış gelişimini etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler şunlardır:

2.2.1 Aile: Doğduğu anda çocuk ilk sosyal birim olan ailesi ile tanışır. Anne babanın çocuk ile olan etkileşimleri sonucunda çocuk sosyal davranış edinir. Anne babanın çocukla olan ilgi alaka ve çocuğa göstermiş oldukları sevgi çocuğun kendini önemli hissetmesine ve sosyalleşme isteğine neden olacaktır. Çocuğun aile içindeki bireyleri gözlemlemesi ve taklit etmesiyle davranışlar meydana gelir ve aile çocuğun sosyal ortamlarda olumlu ya da olumsuz dönüt alması için temel oluşturur. Çocuk

²³ Nurcan Koçak, vd., Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Bilişsel Gelişim Özellikleri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Konya Örneği), Asya Öğretim Dergisi ,2015, 3(1), s;23

ailesi ile kurmuş olduğu sağlıklı sosyal etkileşimi çevresine de taşıyacak devam ettirecektir.²⁴

2.2.2 Sosyal Çevre: İnsan doğduğu andan itibaren başkalarıyla etkileşim halindedir ve sosyal bir çevre içerisinde. Kişinin içinde bulunduğu sosyal çevresi kendisini ve başkalarını sorgulamasına ve tanınmasına imkân verir. Karşısındakiyle etkileşim ve iletişim kuran kişi çevresindeki farklı farklı insanlarla da ilişki kurabilecek, çevresinin kendisinden beklediği tutum ve davranışları gerçekleştirebilecek becerilere sahip olmasında sosyal çevresinin önemli bir rolü vardır.

Çocuk sosyal çevresi sayesinde etrafındaki kişilerle etkileşimde bulunur ve paylaşmayı, arkadaşlığı, toplumsal çevrenin kurallarını öğrenir. Bu etkileşim sayesinde çocuk çevresindeki kişilerle olan ilişkisini güçlendirir.²⁵

Sosyal konum, sosyal becerilerle birlikte şekillenmektedir. Empati kuran, iş birliği yapan, akranlarına yardım eden, teşekkür eden, özür dilemeyi bilen, oyuncaklarını paylaşan çocuklar akranları tarafından sevilecek ve kabul edileceklerdir. Fakat saldırgan, kurallara uymayan gibi davranışlar sergileyen çocuklar olumsuz tepkiyle karşılaşır zamanla reddedileceklerdir.²⁶

Sosyal kuralları öğrenen çocuk ailesinin, arkadaşlarının, toplumun bir üyesi olduğunu kabul eder ve devam ettirir.

²⁴ Yıldız Bıçakçı, *Bebeklik ve İlk Çocukluk Döneminde (0-36 Ay) Gelişim: Eğiten Kitap* Yayıncılık,2015; aktaran; Hafize Kardeşahin, *Sosyal Beceri Ölçeğinin Türkçe Formunun Alternatif Modellerinin İncelenmesi*, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2016, s;41-42, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

²⁵ Berrin Akman, v.d, *6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerilerinin Oyun Arkadaşı Tercihleri Üzerinde ki Etkisi*, e-Journal of New World Sciences Academy 2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 1C0390, s; 1549

²⁶ Hülya Gülay, Berrin Akman, *Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler*, Pegem Akademi, Ankara, 2009, s.77

2.2.3. Akran grubu: Çocuğun kendi yaşıtları ile bir arada olması onun akran grubunu ifade eder. Okul öncesi eğitim ile ailesinden ilk kez ayrılan çocuklar için akran grupları çocuklar için aileleri kadar önemlidir.

Gülay (2008) tarafından yapılan araştırma sonucunda, çocuğun arkadaşlık ilişkilerinde birtakım rollere girmiş olduğu görülmektedir. Bu roller;

Popüler Çocuklar: Popüler çocuklar, kişilerarası becerilere sahip, düşük düzeyde saldırganlık gösteren, başkalarına yardımı amaçlayan sosyal davranışlara ve liderlik becerilerine sahip uyumlu çocuklardır.

Reddedilen Çocuklar: Reddedilen ya da sevilmeyen çocuklar, zarar verici, saldırgan, özensiz tavırlar sergileyebilmektedirler. İletişim problemlerine sahiptirler. Reddedilen çocuklar, ihmal edilen akranlarına yönelik daha saldırgan tutum izleyebilir. Reddedilen çocukların büyük bir bölümünün saldırgan olabileceği belirlenmiştir. Reddedilen tüm çocuklar saldırgan değildirler. Bazıları utangaç olabilmektedir.

Tartışmalı Çocuklar: Tartışmalı çocuklar, birçok yazar tarafından saldırgan sosyal özelliklere fazlasıyla sahip çocuklar olarak tanımlanmaktadır. Hem işbirlikçi, liderlik davranışları, hem de saldırgan, zarar verici davranışlar gösterirler.

Ortalama Çocuklar: En çok işbirlikçi özellikleri ile dikkat çeken ortalama çocuklar popüler çocuklar kadar liderlik özelliklerine ve sosyal etkilere sahip değildirler.²⁷

Her çocuk farklı aile ve sosyal çevrelerden gelmiş olmaları sebebiyle farklı kişilik özelliklerine sahiptir. Akran ilişkileri çocukların baskın olmayan kişilik özelliklerinin de ortaya çıkmasına olanak verir.

2.2.4 Okul: Yeni nesillere kalıcı öğrenmeler sağlayacak ve bunu sistemli, planlı, yapılandırılmış bir çerçevede sunacak olguya okul denilmektedir. Okulun ana işlevi yeni nesiller üzerinde kalıcı izler bırakmak, kültürler arasında etkileşimi sağlamaktır. Her okulun kendine ait misyonu vardır. Okullar aynı zamanda kültürel aktarımların taşındığı yerlerdir. Çocuklar kültürel aktarımlarını, değerlerini, toplumsal

²⁷ Hülya Gülay, 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2008, s;77-78, **(Yayınlanmış Doktora Tezi)**

normları, bilişsel ve duyuşsal nitelikleri okuldan öğrenirler. Okul kişiyi yalnızca meslek edindirmekle kalmaz, kişinin sosyalleşmesi içinde önemli bir yeri vardır.

2.2.5 Oyun: Oyun, olumlu sosyal etkileşimlerin desteklendiği faaliyetlerdir. Çocuklar oyun oynarken birbirlerinin duygularının farkına varırlar, yardımlaşmayı, paylaşmayı öğrenirler, liderlik becerilerini geliştirirler. Çocuk okul öncesi dönemde oyunla birlikte sosyalleşir. Oyun içerisinde kendisinin ve karşısındakinin beklenti ve isteklerini fark eder. Çocuk oyun içerisinde isteklerini karşısından alabilmeyi ve karşısındakinin kendisinden beklenen isteklerini verebilmeyi öğrenir.

Kısacası oyun, çocukluk çağının temel amacı olan öğrenme, gelişme, deneyim kazanma, olgunlaşmaya hazırlanma, duyguları ifade etme, sıkıntılardan kurtulma, eğlenme, mutlu olma vb. alanlarının tümünü destekleyen etkinlikler bütünü olarak özetlenebilir.²⁸

2.2.6 Kitle İletişim Araçları: Hızla gelişen teknolojinin ürünü olan kitle iletişim aracı insanların yaşamında büyük yer kaplamaktadır. Doğduğu andan itibaren evinde televizyon, bilgisayar vb. kitle iletişim araçlarına maruz kalan çocuklar bir süre sonra kitle iletişim araçlarının etkisinde altında kalmaktadır.

Yaşı itibariyle gerçekte hayal olanı ayırt edemeyen ve genellikle televizyon v.b yerlerde gördüklerinin etkisiyle hayali bir dünya kuran okul öncesi dönemdeki çocuğun benlik ve kişilik oluşumu kültürlenmesi gibi bireysel gelişim süreçlerinde izledikleri çocuk filmleri önemlidir. Gün içerisinde birkaç saat televizyon izleyen çocuğun kültürel ve sosyal gelişimi konusunda televizyonda kontrolsüz izledikleri programların davranış şekillerini, düşünce yapısını, model alabileceği kişilerin genel özelliklerini taklit etmesi kaçınılmazdır. Çocuğun model olarak benimsediği televizyon programları kahramanlarının davranışlarının çocuğun nasıl anlamlandırıldığı ve bu davranışların hayatında ne derece karşılık bulduğu son derece önemlidir.²⁹

2.2.7 Cinsiyet: Erken çocukluk döneminde anne-babalar ve çocuğun çevresinde ki diğer yetişkinler çocuğun cinsel kimliğinin oluşmasında önemli rol oynar. Çocuğun akranlarının cinsiyeti ve birlikte oynanan oyunlarda yine cinsel kimliğin oluşmasında önemli bir etkidir. Erkek çocuklarının daha çok kız akranları

²⁸ Hatice Poyraz, Okul Öncesi Dönemde Oyun ve Oyuncak. Anı Yayıncılık, Ankara, 2003, s;136,

²⁹ Cemil Oruç, v.d, Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler, Ekev Akademi Dergisi, 2011, Sayı 48, s;305

içerisinde olması onun davranış kalıplarında etkili olacaktır. Çocukların oyunlarında oynadıkları cinsel roller ya da akranlarıyla etkileşiminde akran grubunun cinsel kimliği çocuğun ileriki yaşamında etkili olması muhtemeldir.³⁰

Genel rol teorisi savunucusu olan Ralf Dahrendorf; çocuklarda cinsiyet rollerinin sosyal psikolojinin sınırında olduğunu söylemektedir. Baskın cinsiyet rolü teorisi olan Genel rol teorisine göre; bireylerin cinsiyet rollerini öğrenmeleri, onların toplumsallaşması veya bunu içselleştirmesiyle oluşur. Öğrenmeye vurgu yapan bu teori, kişiler günlük yaşantılarında birtakım kazanımları nasıl elde ediyorlarsa cinsiyet rolleri de o kazanımlar gibi öğrenilmektedir der. Bu öğrenme modelinde iki temel unsur yer alır. Bunlardan birincisi çocukların ailesi ve çevresi tarafından cinsiyetine uygun davranışları pekiştirilir, cinsiyetine uygun olmayan davranışları ise cezalandırılır. Örnek verecek olursak, bir erkek çocuk oyuncak arabayla oynadığında çevresindeki insanlar durumdan memnun olurlar ve bu davranışı onayladıklarını belli ederler, ancak aynı erkek çocuk oyuncak bir bebekle oynarsa çevresindeki yetişkinler durumdan rahatsız olur ve oyuncak bebeği çocuğun elinden alarak onu bir nevi cezalandırırlar. Başkalarını taklit edebilme yetisi olan çocuklar çevresinde ki insanların olumlu olumsuz davranışlarının seçmeden taklit ederler. Çocuklar hem cinsi anne-babasını kendisine uygun model olarak görür ve taklit eder ancak çocukların çevrelerinde anne-babaları dışında taklit edecekleri başka rol modeller de bulunmaktadır.³¹

2.2.8.Yaş: Bir davranışın problem olarak nitelendirilebilmesi için davranışın; çocuğun yaşına uygunluğuna, davranışın yoğunluğuna, davranışın sürekliliğine ve davranışın cinsiyete göre normalden farklılaşan eğilimler içermesine dikkat edilmelidir. Örnek verecek olursak 2 yaşındaki bir çocuğun istekleri karşılanmadığında ağlaması sıradan gelirken, ağlama davranışı başkasına zarar verme şekline dönüşüyorsa, bu davranış, davranış bozukluğu olarak adlandırılır. Bu tür durumlarda yetişkinlere önemli görevler düşmektedir. Yetişkinler çocuğun sorun davranışının giderilmesine yardımcı olmaz, sorun davranışın pekişmesine neden

³⁰ Mine Mangır ve Gülen Baran, Çocukta Rol Özdeşimi ve Cinsel Kimliğin Kazanılması, Eğitim ve Bilim Dergisi, 1990,76(14), s;70-71

³¹ Celalettin Vatandaş, Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı, Istanbul Journal of Sociological Studies ,2011,0 (35), s; 34-35

olursa; çocuğun davranışına ek olarak korkaklık, saldırganlık, anti sosyallik gibi davranış sorunları da ortaya çıkabilir.³²

2.3. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE GÖRÜLEN SOSYAL DAVRANIŞLAR

Okul öncesi dönemde çocukların ruhsal açıdan sağlıklı gelişimleri çok önemlidir. Çocukların gelişimlerinin ve öğrenmelerinin çok hızlı olduğu bu dönemde, çocukların davranışlarında istenmeyen davranışlar ortaya çıkabilir. Bu dönemde ortaya çıkan istenmeyen davranışlar; yemek yeme alışkanlıklarında, uyku ve tuvalet alışkanlıklarında görülebilir. Çocuğun çevresiyle olumsuz etkileşimi sonrasında birtakım olumsuz davranış örnekleri görülebilir. Çocuklarda saldırganlık, yalan söyleme, çalma, tırnak yeme, içe kapanma, aşırı hareketlilik, söz dinlememe gibi davranış sorunları görülebilir. Bunun yanı sıra okul akranlarıyla etkileşim kuran ve olumlu sosyal örneklerle karşılaşan çocuklar arkadaş ilişkileri kurabilmeyi, iletişim becerilerini, paylaşmayı ve yardımlaşmayı da öğrenir.³³

Çocuklar için sosyal çevresiyle ilişki kurmak ve sosyal dünyanın farkında olmak çok önemlidir. Çocuğun sosyal davranışlarının çıkış noktası doğduğu güne dayanmaktadır. Çocuklar yaşları ilerledikçe çevresinde yabancılarla karşılaşır ve onlarla etkileşim kurarlar. Sosyal gelişimin ayrılmaz bir parçasıdır bu. Çocuk yabancılarla etkileşim kurdukça yeni durumlarla karşılaşacak ve beceri elde edecektir.³⁴

2.3.1.Okul Öncesi Dönemde Görülen Sosyal Davranışların Başlıcaları :

2.3.1.1.Saldırganlık: Yetişkinler tarafından ihtiyaçları karşılanmayan ve yetişkinlerin olumsuz tutumlarına maruz kalan çocuk karşılaştığı engellenmeler ve ihmaller sonucunda hırçınlaşarak uyum ve davranış bozukluğu

³² Pınar Kanlıkılıçer, Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği Geçerlilik Güvenirlik Çalışması, Marmara Üniversitesi, Eğitimi Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2005, s;4-5, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

³³ Bünyamin, Birkan, Çocuklarda davranış sorunları ve başa çıkma yolları. Çoluk Çocuk Aylık Anne-Baba-Eğitimci Dergisi. 2002; 17, s;18-21, aktaran; Özge Kapısız, Semra Karaca, Erken Çocukluk Döneminde Görülen Davranışsal Sorunlar ve Psikiyatri Hemşiresinin Rolü, Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi, 2018, 4(2), s;113

³⁴ Clifford T. Morgan, Psikolojiye Giriş, Edt; Sirel Karakaş, Rükzan Eski, Eğitim Kitabevi yayınları,22. Baskı, Konya, 2017, s; 5 7

gösterir. Okul öncesi dönemde uyum ve davranış bozukluğu gösteren çocuk sosyal çevresi tarafından dışlanır ve bu çocuğun ileriki yaşamı için olumsuz etki yapar.

Saldırganlık; çocuğun olumsuz duygularıyla baş edememesi ve bunu davranışa dönüştürerek çevresindekilere ve kendisine zarar verme şeklidir. Çocuklar günlük yaşantılarında sıklıkla itişip kakışma basit geçimsizlik, fiziksel temaslı oyunlar ve basit kavgalar sergilerler, bunlar çocuğun davranışlarına saldırganlık dememiz için yeterli değildir. Eğer saldırganlık davranışı sürekli oluyorsa çocuk girdiği bütün ortamlarda saldırgan tutum ve davranışlar gösterirse ve bu süreklilik arz ederse saldırganlık olarak adlandırılabilir. Çocuklarda saldırganlık yakıcı davranışlar şeklinde ortaya çıkar ve şiddetlidir. Çocuk ilk başta eline geçen her şeyi kırıp dökmek parçalamak ister, ardından yerinde duramama, iç huzursuzluk görülür ve bir türlü kendini sakinleştiremez. Saldırgan davranışlar bazı çocuklarda daha şiddetli bazılarında daha hafif görülebilir. Yetişkinler çocuklardan yaşadıkları engellenme karşısında sakin kalabilmesini ve kendini kontrol edebilmesini bekler. Çocuğun bunu gerçekleştiremediğini gören anne baba bir süre sonra çocuğun isteklerini yerine getirmek zorunda kalır ancak bu defa çocuk gerçekleşmeyen istekleri karşısında daha da saldırgan olabilir. Çocuklar daha az tepki vererek de ihtiyaçlarının karşılanabildiğini öğrenmelidir. Saldırmak yerine kendini kontrol ederek taleplerini dile getirdiğinde isteklerinin yapıldığını görmelidir. Çocuklara sevgi ile yaklaşıldığında çocuk bu sevgiyi devam ettirebilmek için kendini kontrol etmeyi öğrenir.³⁵

2.3.1.2.Çekingenlik: Kişinin sosyal çevresi karşısında yaşadığı yoğun kaygı, huzursuzluk ve korku sonrası göstermiş olduğu utangaçlık, kendi içine dönme halidir. Çocuğun sosyal çevresine uyum sağlayabilmesi için birtakım becerilere sahip olması gerekir. Çocuk yeni bir sosyal çevreye girdiğinde ilk olarak utanma davranışı göstermesi normaldir ancak çocuğun bu davranışı sürekli ve genelleyerek yapması bir davranış sorunudur. Çocuğun bu durumlarla baş edebilmesi için iletişim, çatışma çözme gibi birtakım sosyal becerilere sahip olması gerekir. Sosyal becerilere sahip olamayan çocuk kendine güvenemez ve karşılaştığı her yeni

³⁵ Aslıhan Karakuş, Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği Öğretmen Formu'nun Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2008, s;21, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

durumda utanma duygusu ve kaçınma davranışı göstererek çekingenlik davranışlarının devam etmesine neden olacaktır.³⁶

2.3.1.3.İş Birliği: Sosyal işbirliği bir bebeğin dünyaya gelmesiyle başlar. Bebekler doğdukları andan itibaren sosyal çevrenin içindedirler, yanındaki yeni doğmuş bir bebeğin ağlamasını duyması da onun sosyal çevresiyle ilk etkileşimidir. Bebekler altı aylık olduklarında ise sosyal çevrelerinin kendileriyle konulmasını, kendilerine dokunmasını isterler ve gülümseyerek tepki verirler. Büyümüş ve 1 yaşına gelmiş bebekler bir araya getirildiklerinde ilişki kurar ve birbirleri ile temasta bulunurlar.2 yaşına kadar bir araya getirilen bebekler ikili gruplar kurar ve etkileşimde bulunarak arkadaş olurlar. Bu dönem oyuncaklar için kavganın çok olmadığı daha çok yan yana bireysel oyunların olduğu dönemdir. Çocuklar gerçek etkileşime iki yaşından sonra başlarlar ve birbirleri ile paylaşımda bulunurlar.3 yaşına doğru çocuklarda sosyal etkileşimin olduğu görülmeye başlanır. Artık çocuk arkadaşlıklarını kendisi kurabilir, kendi cinsiyetine uygun oyunlar oynayabilir ve hem cinsleri ile oynama isteklerinde artış görülebilir. Dört yaşında çocuklar daha uzun süreli arkadaşlık ve oyun kurarlar. Bu dönemde çocukların kendi taleplerinin karşılanması için tutturmaları da görülür ve bazen bu çatışmaya dönüşebilir. Bu çatışmalardan çocuklar karşısındakinin de istekleri olabileceğini ve paylaşmayı öğrenir. Kazanılan bu kazanımlar çocuğun sosyalleşmesi için önemlidir. Dört yaşında çatışma ve çözme becerileri kazanmaya başlayan çocuklar aynı zamanda iş birliği ve amaca uygun davranışlar sergilemeyi de öğrenir.³⁷

2.3.1.4.Uyum: Okul öncesi dönem de çocuklar yaşadığı çevreye uyum göstermesi ve çevresi ile etkileşim kurması için birtakım yaşam becerileri elde ederler. Bu beceriler çocukların yaşadıkları çevreleriyle bütünleşebilmelerine imkân verir.³⁸

³⁶ Saide Özbey, Okul Öncesi Çocuklarda Uyum ve Davranış Problemleriyle Başa Çıkmada Ailenin Rolü, Aile ve Toplum, 2010, Cilt: 6 Sayı: 22, s;13

³⁷ Neriman Baş, Hikaye Temelli Eğitim Programı'nın 60-72 Aylık Çocukların Sorumluluk ve İşbirliği Becerilerinin Gelişimine Etkisinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2011, s;46-47, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

³⁸ Ümit Arslan, Okul Öncesi Eğitimde Temel Becerilerin ve Sosyal Davranışların Kazandırılması, Gülelgül Haktanır (Ed.), Okul Öncesi Eğitime Giriş, Anı Yayıncılık, Ankara, 2007, s; 205

Bireyin diğler insanlarla olan ilişkisinde, uyum gösterebilme başarısına sosyal uyum denir. Birey grup içinde kendini tanıtabilmelidir. Çocuğun çevresiyle uyumlu olabilmesi için birtakım ölçütler vardır. Bu ölçütler şu şekilde sıralanabilir.

Farklı ortamlarda, gruplara uyum gösterme: Girmiş olduğu farklı ortamlara uygun bir biçimde davranabilen ve onlarla ilişki kurabilen birey, sosyal açıdan uyumlu bir kişidir.

Sosyal tutum ve davranışlar: Toplum tarafından istenen tutum ve davranışları diğler insanlara gösterebilen, sosyal yaşama bu davranışlarıyla katılan kişi sosyal uyumlu sayılırlar.

Kişisel tatmin: Sosyal çevresinde üstlendiği rolü kendi kişiliğinde benimseyen kişi, sosyal bakımdan uyumlu sayılır.³⁹

3.1.PROBLEM

3.1.1.Problem Tanımı: Bireyin günlük yaşamında karşılaştığı, ortadan kalkmasını istediği zorluklara ve sıkıntılı durumlara problem denir. Yaşanan bir duruma problem diyebilmek için, o durumun kişiyi rahatsız etmesi ve bu durumun bir çözümünün olması gerekir.

Problem; bir kişinin kafasını karıştıran ve kendini huzursuz eden bir durumla karşılaşması, bu durumun tek bir çözümünün olmaması, karşılaşan kişinin kendi kişilik özelliklerine göre farklı çözümler getirmesi, bu durumla ilk kez karşılaşan kişinin deneme-yanılma yoluyla sorunu ortadan kaldırması ve daha sonrakiler için deneyim kazanması halidir.⁴⁰

Literatür incelendiğinde problem içeren durumların özellikleri şu şekilde özetlemektedir:

³⁹ Faruk Öğüt, Sosyal uyum ile sürekli kaygı arasındaki ilişki, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 2000, s;76, (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi)

⁴⁰ Elif B. Türnüklü, Sibel Yeşildere, Problem, Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2005, Cilt 25, Sayı 3, s; 109

- Var olan durumla, var olması gereken durum arasında bir fark vardır,
- Kişi bu farkı fark eder ve farkın neden olduğunu algılar,
- Kişinin algıladığı fark kişiyi huzursuz eder,
- Kişi huzursuzluğunu gidermek için birtakım girişimlerde bulunur,
- Kişi huzursuzluğunu gidermek için birtakım girişimlerde bulunur. ⁴¹

İnsanların yaşantılarında karşılaştıkları pek çok durum problem olabilir. Kişiyi rahatsız eden ve ortadan kalkmasını istediği durum problem, bu durumu ortadan kaldıracak çabaya problem çözme denir.

3.2.PROBLEM DAVRANIŞ ve SINIFLANDIRILMASI

Okul öncesi erken çocukluk döneminde çocuklar davranış kalıplarını çevrelerini gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenirler. Çocuklara sunduğumuz davranış kalıpları bu nedenle önemlidir. Çocuğun çevresinden sağlıklı tepkiler alması, sevgi ve anlayış görmesi davranışlarının olumlu olmasına sebep olur. Çocuk çevresinden beklediği ilgi ve sevgiyi göremediği takdirde iç huzursuzluğu davranışlarına yansır ve çocukta sorun olan kalıcı davranışlar ortaya çıkar.⁴²

Çocuklarda davranış problemlerini adlandırmak için belli kriterler vardır. Bu kriterlere göre; davranışın yaşa uygunluğuna, problem davranışların yoğunluklarına, davranışın sürekliliğine, cinsiyet rollerine uyumluluğuna ve toplumsal faktörlere bakılır.

- Çocuk sorun davranışı ne sıklıkta yapıyor?
- Çocuğun gösterdiği davranış yaşına uygun mu?
- Davranışın yoğunluğu nedir?

⁴¹ Veysel Temel, Vedat Ayan, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2015,17 (29), s; 72

⁴² Aylin Dursun, Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2010, s;8-9, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

•Çocuğun davranışı cinsiyetine göre değişiklik gösteriyor mu? Bu sorulara cevap aranır. ⁴³

Çocuklarda tanımlanan davranış bozuklukları iki ana başlık altında toplanır. Kişinin doğrudan kendi içine yönelmesi ve iç dünyasında kendisiyle çatışmalar yaşaması içe yönelimli davranışlar, kişinin doğrudan çevresine zarar vermesi ve hem kendisi hem de çevresiyle yaşadığı çatışmalarına tepki olarak ortaya koyduğu sorun davranışları dışı yönelimli davranışlar başlığında toplanır.

3.2.1.İçe Yönelimli Problem Davranışlar:

Bireyin kendi benliğine yöneldiği davranışlardır. İçe yönelim davranışları doğrudan gözlenemeyen, sosyal çevresinde kişinin baş edemediği birtakım durumlar ortaya çıkması ile kişinin kendi iç dünyasına kapanmasıdır. İçe yönelim gösteren çocuklar çevrelerine zarar vermemeleri nedeniyle davranış sorunu olarak adlandırılmazlar. Kişi yaşamış olduğu iç çatışmaları, huzursuzlukları giderebilecek sosyal beceriye sahip olmamasından dolayı anksiyete, depresyon, sosyal içe dönüklük ve somatizasyon gibi sorunlarla karşı karşıya kalırlar.⁴⁴

İçe yönelim davranış problemleri; anksiyete, depresyon, sosyal içe dönüklük ve somatik yakınmalar alt başlıklarına ayrılmıştır.

3.2.1.1 Anksiyete:

Sebebi bilinmeyen, kişinin içinden gelen, belirsiz bir korku, kaygı, sıkıntı, kötü bir şey olacakmış hissi ile yaşanan duyguya anksiyete denir. Anksiyete kişide yaşamı tehdit eden duygu hissi yaşatır. İçten ya da dıştan gelen tehlike beklentilerine karşı kişinin verdiği tepkidir. Anksiyete kişide gerçekmiş gibi görünen tehlikeli algılanan yaratır ve ardından beklenti oluşturan duygusal tepkiler ortaya çıkar. Kişinin günlük hayatta karşılaştıkları bir takım olaylar karşısında hissedilen anksiyete normaldir ancak kişinin işlevselliğinin bozulmaya başlaması ve günlük

⁴³ Veysel Temel, Vedat Ayan, Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri, KAMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2015, 17(29), s; 71

⁴⁴ Semiha Yüksek Usta, Okul Öncesi Dönem Çocuklarda Davranış Problemlerinin Anne Çocuk ve Öğretmen Çocuk İlişkileri Açısından İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2014, s;9, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

yaşantısının devam ettiremeyecek hale gelmesi anksiyetenin normal olmadığını gösterir.⁴⁵

Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabının beşinci gözden geçirilmiş baskısına (DSM 5) göre anksiyete bozuklukları şu şekildedir;

- Ayrılma anksiyetesi bozukluğu
- Seçici konuşmama (mutizm)
- Toplumsal anksiyete bozukluğu (sosyal fobi)
- Panik bozukluğu
- Agorofobi
- Yaygın anksiyete bozukluğu
- Maddenin/ilacın yol açtığı anksiyete bozukluğu
- Başka bir sağlık durumuna bağlı anksiyete bozukluğu
- Tanımlanmış diğer bir anksiyete bozukluğu
- Tanımlanmamış anksiyete bozukluğu olarak sınıflandırılmıştır.⁴⁶

Çocuklarda ve ergenlerde görülebilen anksiyete bozuklukları onların okul performansının ve kişilerarası işlevselliklerinin bozulmasına sebep olmaktadır ileriki yaşantısında da ortaya çıkacak sorunlarla ilişkili bulunmaktadır.⁴⁷

3.2.1.2. Depresyon: Depresyon, kişinin karşılaşmış olduğu stresli yaşam olayları sonrasında, kişide ortaya çıkan; benlik saygısındaki düşme, kendini değersiz, suçlu hissetme, hayattan zevk almama, yaşamına son vermek gibi

⁴⁵ Yağmur Suadiye, Arzu Aydın, Anksiyete Bozukluğu Olan Ergenlerde Bilişsel Hatalar, Klinik Psikiyatri 2009;12, s;173

⁴⁶ Ertuğrul Köroğlu, Tanı Ölçütleri Başvuru El kitabı, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2013, s;113-127

⁴⁷ Daniel S. Pine, MD; Patricia Cohen, Diana Gurley; Judith Brook, EdD; Yuju Ma, MS, The Risk for Early-Adulthood Anxiety and Depressive Disorders in Adolescents With Anxiety and Depressive Disorders, Arch Gen, Psichatry, Vol;55, 1998, s;61-62

düşüncelerin olması, günlük hayatta yapması gereken iş ve işlemleri yapamayacak hale gelmesine sebep olan klinik bozukluğa denir.⁴⁸

Çocuklukta yaşanan yoksunluk sonucu tepkisel bir duygusal durum ortaya çıkar. Bu durumda olan bir çocuğun depresyonda olup olmadığı için ICD 10'da ve DSM V' te ifade edilen teşhis kriterlerinin, teşhisinin konmasında faydası olmaktadır. Depresyondaki çocuk içerisinde yaşadıkları duyguları anlamlandıramadığı bir huzursuzluk durumundadır. Bu özelliklere sahip çocuk, bağırma ve ağlama gibi abartılı reaksiyonlar gösterebilir.⁴⁹

3.2.1.3.Sosyal İçe Dönüklük: Sosyal içe dönüklük bireyin çevresine karşı ilgisiz alakasız olması, tüm ilgisini kendi iç dünyasına ve kendi çatışmalarına yönlendirmesidir.

İçe dönük çocuklarda görülen davranışlar şunlardır:

- Her şeyi enine boyuna tartmadan, düşünmeden ve süzgeçten geçirmeden başkalarıyla ve toplum önünde konuşmazlar.
- Genel de buldukları ortamda en sessiz ve düşünceli kişidirler, kendilerine herhangi bir konuda soru sorulmasından hoşlanmazlar, kendi rızaları ile konuşmayı tercih ederler.
- Tek başlarına kalmayı tercih ettiklerinden çevreden gelen herhangi bir tepki karşısında çok kolay kırılabilirler.
- Başkalarının karşısında konuşmadan veya herhangi bir beceri göstermeden önce o beceriyi yapabildiklerinden emin olmak isterler.
- Çevresel herhangi bir müdahale olmadan tek başlarına çok uzun süre yalnız kalabilirler.⁵⁰

⁴⁸ Çisem Uzun, Anne-Babası Boşanmış ve Boşanmamış Çocuklarda Depresyon ve Sosyal Becerilerin Değerlendirilmesi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2003, s;25, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

⁴⁹ Ayla Soykan Aysev ve Yasemin Işık Taner, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Hastalıkları, Jansen Cilag A Division of Yohnson-Yohnson, İstanbul, 2007, s;23

⁵⁰ Ahmet Saban, Serap Sarıçelik, İçedönük Bir Çocuğu Anlamak: Bir Anlatı Araştırması, Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi ,2018,6(1), s; 226

Birey karşılaştığı farklı olay ve durumlar sonucunda yönelim bozukluğuna kapılabilir. Bu durum çocuklarda ve yetişkinlerde de farklılıklar gösterebilir. Çocuklar, bebeklik dönemlerinde, ebeveynlerinin davranışlarına göre ya da aldıkları yetersiz cinsel eğitime göre yönelim bozuklukları gösterirken, yetişkinler; toplum ve aile yaşantısına göre yönelim bozukluğu gösterebilirler. Bireyi yönelim durumuna iten sebepler korku, baskı (aile ya da toplum), aşırı şüphe, fiziksel kusurlar, başarısızlık, güvensizlik, endişe, çocukluk yıllarındaki sevgisizlik, ilgisizlik gibi birçok sebep de olabilir. Sebepler toplumlara göre de farklılıklar gösterebilir.⁵¹

3.2.1.4.Somatik sorunlar: Tıbbi muayene sonrası fizyolojik rahatsızlığı olmamasına rağmen kişinin bedensel yakınmalarının olduğu bozukluktur. Somatizasyon kişinin baş dönmesi, halsizlik, yorgunluk, çarpıntı gibi yakınmaları şeklinde görülebilir.

Somatizasyon konusunda kuramsal çalışmalarıyla tanınan psikiyatrist Kirmayer, somatizasyonu yedi farklı model içerisinde ele almıştır:

1. Duyguların bedensel yönü olarak somatizasyon,
2. Duyguları dışavurumda yetersizlik sonucu somatizasyon,
3. Dikkatin bedene yönelmesinin sonucu olarak somatizasyon,
4. Bir iletişim biçimi olarak somatizasyon,
5. Sıkıntının dışavurumu olarak somatizasyon,
6. Hasta rolüne girmenin bir yolu olarak somatizasyon,
7. Sağlık hizmetlerinin yapılanmasından kaynaklanan somatizasyon.⁵²

⁵¹ Arzu Uysal, Reyhan Demir, Duygusal Zekâ ve Yaratıcılık Sürecinde İki Kavram: Bilinç, İçer Yönelim, Türkiye Ruh Sağlığı Profili Araştırması, 1993, s;4

⁵² Ayşe Nazlı Hunca, Somatizasyon Bozukluğunda Çocukluk Çağı Travmaları ve Kendilik Algıları Arasındaki İlişki İncelenip Değerlendirilmesi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015, s;5

3.2.2.Dışa Yönelimli Davranış Problemleri:

Dışadönük öğrencilerin özellikleri;

- Bu tür çocuklar dışa dönüktür ve sesli düşünürler, buldukları ortamlarda konuşmaktan kendilerini alamazlar ve bilip bilmedikleri şeyler hakkında konuşurlar.

- Dışa dönük olmaları bazen onlar için fırsattır bir şeyleri denemekten kendilerini ger çekmezler ve yaparak yaşayarak öğrenirler.

- Çocuklar akranlarıyla ve çevreleriyle birlikte öğrenmeyi tercih ederler, onlar için bildiklerini paylaşmak zevklidir.

- Sürekli hareket halindedirler ve meşgul olmayı severler.

- Çevrelerinden olumlu dönüt almayı severler, başarılı olmak onları mutlu eder.⁵³

Dışa yönelim davranış problemleri kurallara karşı gelme ve saldırgan davranışlar olmak üzere iki alt grupta incelenmiştir.

3.2.2.1.Karşı Gelme Bozukluğu: Karşıt olma karşı gelme bozukluğu, tekrarlanan olumsuz, karşı gelen, kurallara uymayan ve düşmanca davranışların en az altı aydır devam etmesiyle çocukluk çağında görülen psikiyatrik bozukluklarından biridir. Karşıt olma karşı gelme bozukluğunun en sık karşılaşılan belirtileri arasında öfkelenme, tartışma, kurallara uymayı reddetme, başkalarını rahatsız eden davranışları kasıtlı olarak yapma, kendi hatalarından başkalarını sorumlu tutmak yer almaktadır. Bu davranışlar belli gelişim dönemlerinde, gelişim dönemine uygun karşılanmaktadır ancak gelişim dönemi davranışlarına oranla daha sık ve şiddetli görülüyorsa ve kişinin sosyal, bilişsel işlevselliğini bozuyorsa sorun davranış olur. Bu bozukluğa sahip bireylerin günlük yaşamı olumsuz etkilense de davranım bozukluğundaki gibi hak ihlali görülmemektedir. Her iki bozukluk da yıkıcı davranış bozukluğu olarak bilinmektedir. Karşıt olma karşı gelme bozukluğu belirtileri, çocuklarda ergenlik döneminde ve 2-3 yaşlarında normal olarak görülebilir. Ancak, bu dönem dışında sıklıkla görülen karşıt tepkiler normal değerlendirilememektedir. Bu çocuklar, inatçı ve uyumsuz çocuklardır. Özellikle otorite figürlerinden gelen

⁵³ Ahmet Saban, Serap Sarıçelik, İçedönük Bir Çocuğu Anlamak: Bir Anlatı Araştırması, Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi ,2018, 6(1), s; 226

yönergelere sürekli itiraz ederler. Daha çok bu belirtiler evde aile büyüklerine karşı görülebilir. Sıklıkla bu davranışlar çevrelerindeki kişileri rahatsız eder. Bu çocukların kendilerini algılayışları zayıftır, sıklıkla başkalarını suçlarlar ya da kendilerine abartılmış şekilde değer verirler ⁵⁴

3.2.2.2.Saldırgan davranışlar:

Saldırgan davranışlar; kişinin engellenme, karşısındakini tehdit olarak algılama, kısıtlanması gibi durumlarda hissedilen yoğun öfke sonrası karşısındakine zarar verici davranışlar sergilemesi olarak tanımlanmaktadır.

Saldırganlık şu şekilde sınıflandırılmıştır.

a) Fiziksel veya Sözel Saldırganlık: Karşıdaki kişiyi itmek, vurmak, tekmelemek, ısırarak, ona baskı uygulamak, onu çekiştirmek, gibi davranışlar fiziksel saldırganlıktır. Sözel saldırganlık ise karşıdaki kişiyi incitecek ve ona zarar verecek sözler söylemek, onunla alay etmektir.

b) Aktif veya Pasif Saldırganlık: Amaca yönelik davranışlarla saldıran kişi karşısındakine acı çektirir ve onun canının yanması sağlar. Pasif Saldırganlık davranışlarında kişi karşısındakine aktif olarak saldırmaz ancak karşısındakine engel olur.

c) Doğrudan ya da Dolaylı Saldırganlıktır: Doğrudan saldıran kişi karşısındakini kışkırtır ve onun öfkelenmesine sebep olacak davranışları direk karşısındakine uygular. ⁵⁵

⁵⁴ Hilal Aydemir, Karşıt olma karşı gelme bozukluğu Tanısı Konan Çocuk ve Ergenlerin Empati ve Duygusal Yüz İfadelerini Tanıma Becerileri, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hematoloji Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ankara, 2018, s;3, **(Tıpta Uzmanlık Tezi)**

⁵⁵ Suna Kaymak Özmen, Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2004, 37, s;28

3.3.PROBLEM ÇÖZME TANIMI

Problem çözüme, problematik duruma karşı etkili tepkiler ve alternatifler geliştirme ve bu alternatifler içerisinde en etkili ve uygun olacak çözüm yolunu seçmektir. Bir durumun yalnızca tek bir çözümü yoktur. Bir durum için birden çok çözüm yolu olabilir. Ancak kimi yollar diğerlerinden daha etkilidir. Bunu analiz edebilmek ve en doğru olan yolları bulabilmek, aslında kişiye ait olan özel bir öğrenme sürecidir. Problem çözümü iki önemli varsayıma sahiptir. Birincisi, sorunlarla başa çıkmada etkili yollar izleyememenin duygusal ve davranışsal temelde bir bozukluk ortaya çıkaracağı ve psikolojik tedavi gerektirecek bir duruma dönüşebileceği varsayımdır. İkincisi ise kişilerin günlük yaşamda karşılaştığı problematik durumlarla bağımsız bir biçimde baş edebilmesi adına, genel bir problem çözme becerisi kazandırılmasının kişi için en etkili kolaylaştırıcı yöntem olacağı varsayımdır.⁵⁶

Kişi karşılaştığı problemleri çözebilmek için sistemli aşamalardan geçmelidir. Bu aşamalar arasında problemi tanıma, tahmin etme, yordama yapma gibi pek çok zihinsel süreç vardır.

İnsanın sürekli üretebilmek ve bilgi depolayabilmek için bilimsel yöntemi kullanma becerisine sahip olması gerekir. Bilimsel düşünmeyi kazandırabilmek de bilimsel yöntem ile mümkündür. Üst düşünme süreçleri olan eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve problem çözme, günümüz bireylerinden gerçekleştirilmesi mümkün becerilerdir. Problem çözme becerisinde düşünme türü sistematik ve analitiktir. Problem çözmek bilinenleri kullanarak, bilinmeyenleri ortaya çıkarmaktır. Varılması amaçlanan sonuçlardan istenen beceri ve çözüme ulaşmak için kişi yaratıcılık olmak ve problem çözme sürecinde yer almak zorundadır.⁵⁷

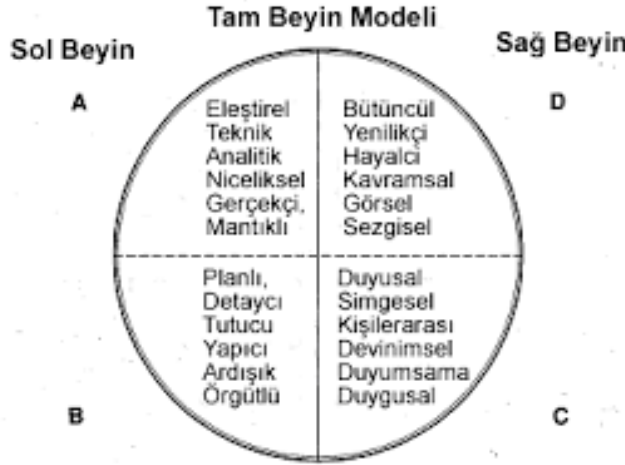
⁵⁶ Hüdanur Akkuzu, Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Zekâ ve Sosyal Sorun Çözme Becerisinin Somatizasyon ve Sağlık Anksiyetesi Üzerindeki Etkisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul,2019, s;11-12, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

⁵⁷ Nurdan Kalaycı, Sosyal Bilgilerde Problem Çözme ve Uygulamalar, Gazi Kitabevi, Ankara, 2001, s;3-

3.4.PROBLEM ÇÖZME MODELLERİ

3.4.1.Hermann Yaratıcı Problem Çözme Modeli:

Hermann, beynin yapısı ve aynı zamanda da düşünce üzerine çalışmış bir bilim adamıdır. İşlevsel olarak beyin dört bölüme ayırmıştır. Şekil 1 de yer alan A ve B bölümler sağ yarımküreyi, C ve D bölümleri ise sol yarımküreyi gösterir. Her bölümün farklı özellikleri bulunmaktadır. Ona göre bireyler beynin her tarafını aynı sıklıkla kullanmazlar. Herkesin, değişik şekilde baskınlıklar geliştirdiği, kendine özgü düşünme tercih modeli bulunmaktadır. Bu tercih yoluyla davranışlar da farklılaşır. İnsanlar bir sorunu çözmesi durumunda kendine özgü modları kullanmaktadır. Hermann, yaratıcı bir şekilde sorun çözebilmenin, beynin tüm bölümlerinin ortak işlevi olduğunu belirtmiştir. Her bireyin genetik olarak öğrenme ve düşünme becerileriyle doğduğunu ve bu yetenekleri kullandığını belirtmektedir.⁵⁸

Şekil 3.1. Hermann'ın Beyin Hakimiyeti Modeli

Beynin hakimiyet modeline göre altı değişik zihinsel yeti vardır. Hermann bu yetileri altı meslek grubu ile eşleştirmiştir. Bu meslek grupları farklı düşünme tiplerini ve farklı bakış açılarından probleme yaklaşmayı örneklendirmiştir

- Dedektif: Kişi dedektif gibi var olan problemi tanımlamak için onunla alakalı tüm bilgileri toplar.

⁵⁸ Sibel Sonmaz, Problem Çözme Becerisi ile Yaratıcılık ve Zekâ Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2002, syf;15, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

- Kaşif: Kişi problemin ne olduğunu ortaya koyar ve tüm yönleri ile sorunu ortaya koyar.
- Sanatçı: Kişi bir sanatçı gibi alternatif bakış açıları üretmeli ve özgün fikirler üretir.
- Mühendis: Kişi bir mühendis gibi yeni fikirleri geliştirir ve bunları uygulanabilir hale getirir.
- Yargıç: Kişi yargıç gibi fikirleri yargılar ve bunlardan en doğrusunu seçer.
- Prodüktör: Kişi çözümün uygulanması için taktiksel bir planlama geliştirir ve bunlarla ilgili denemeler yapar.⁵⁹

3.4.2. Bandura Kendine Yeterlilik Modeli:

İnsanların kendileri ve yaşadıkları olaylar üzerinde kontrol kurmak için ihtiyaçları olan motivasyon, zihinsel işlevler ve davranışların faaliyete geçmesinde ihtiyacı olan becerilere olan beklentileriyle ilgilidir. Kişiler kendilerinden beklenen görevlerde başarılı olabilmek için, gereken yeteneklere sahip olmalıdırlar ve aynı zamanda kişiler beklenen hedeflere ulaşmadaki olayların kontrolü için gereken yeteneklere aktarılabilen inançları da bulundurmalıdır.⁶⁰

Bandura' nın modeline göre insanların problem çözme becerilerini; kişilerin algıları, problemlere gösterdikleri sabır ve çözüm üretme kapasiteleri etkilemektedir. Bunun yanı sıra bilişsel yetiler kişilerin yeni davranışlar kazanması ve bunları kalıcı hale getirmesinde etkilidir. Kişi bir davranışta bulunduğu çevresinden aldığı dönüte göre davranışını ya sürdürecektir ya da devam ettirmeyecektir. Kişinin uygun olan davranışı bulması başkalarından alınan modellere göre değil kişinin kendi davranışlarını ortaya koyması ve bunlara etraftakilerden aldığı olumlu ya da olumsuz dönütlerin gözlenmesi ile olur.⁶¹

⁵⁹ Fatih Güneş, Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Problem Çözme Düzeylerinin Sosyal Yetkinlik ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2011, s;36, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

⁶⁰ Robert Wood ,Albert Bandura, Social Cognitive Theory Of Organizational, Manegement,Academy of manegement review,1989, V.14,Sayı:3, pp. 364.

⁶¹ Sibel YOLERİ, Bracken Temel Kavram Gelişimi Ölçeği İfade Edici Formu” nun Türkçeye uyarlanması, güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarını gerçekleştirmek, Temel Kavramlarla Okul Öncesi Kişilerarası Problem Çözme Becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2010, s;70, **(Yayınlanmış Doktora Tezi)**

3.4.3. John Dewey'in yansıtma süreci:

John Dewey, yansıtma sürecini beş aşamalı bir süreç olduğunu söylemiştir. Bu süreç belirli bir sırada olması gerekmez; ancak yansıtarak öğrenme sürecini ortaya çıkarabilmek için bu aşamalar birbirleriyle uyumlu olmalıdır.

Bu beş aşama içerisinde öneriler, problem, hipotezler, nedenleme ve test aşamaları vardır.

Problem aşamasında kişinin kafasını karıştıracak durumlarda kişinin ayrıntılar yerine sorunu bütün olarak görmesidir.

Öneriler, bu aşamada bireyin kafasını karıştıran bir durumla karşılaştığında zihninde ortaya çıkan yeni fikirlerdir. Kişinin zihninde ne kadar çok yeni fikir ve öneri ortaya çıkarsa kişinin karar vermesi de kadar güçleşir.

Hipotezleri biçimlendirme; bu aşamada kişi beliren önerileri göz önünde bulundurarak ne yapacağını belirler. Bunu belirlerken daha çok gözlem yapar ve daha çok zihinsel işlem yapar.

Nedenleme, elde edilen bilgiler ve ortaya atılan önerilerin hipoteze ve test etmeye fırsat vermesi sürecidir.

Test etme, tüm aşamalardan sonra bu süreçte yeni bir problemde ortaya çıkabilir var olan probleme de netlik kazandırılabilir.⁶²

John Dewey'e göre problem çözme sürecindeki aşamalar herhangi bir sırada da olabilir aynı zamanda bunlardan bazıları çıkarılabilir yada bu sürece yenileri de eklenebilir.

3.4.4. Guilford Yakınsak ve İraksak Düşünme Modeli:

Guilford (1950), yaratıcı düşünmeyi açıklarken yakınsak ve iraksak düşünme arasında ayrım yapmaktadır ve yaratıcılığı iraksak düşünme yeteneği ile özdeşleştirmiştir. İraksak düşünen yaratıcı birey daha akıcı ve esnek olabilen daha ayrıntılı düşünebilen, belirsizlikleri tolere edebilen, kendine özgün ilgi alanları ve yeteneğe sahip, derin düşünebilen espri anlayışı yüksek olan kişilerdir.

⁶² Gonca Kızılkaya, Petek Aşkar, Problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerisi ölçeğinin geliştirilmesi, Eğitim ve Bilim dergisi, 2009, 34(154), s; 84-85

Guilford (1959) yaratıcılık ve problem çözmeyi ilişkilendirdiği çalışmasında yaratıcılık sürecini dört bölümde ele almıştır

- Mevcut problemi tanımlama;
- Konuyla ilgili birkaç fikir üretme;
- Probleme ilgili çeşitli olasılıklar üretme;
- Çözüme götüren uygun sonuçlar sunma ⁶³

3.4.5. Mountrorse ve Beş Aşamalı Sorun Çözme Yaklaşımı

Bu yaklaşım; problem çözme aşamalarında duyguların hâkim olduğu ve beş aşamadan oluşan yöntem üzerine kurulmuştur. Bu yaklaşıma göre eğer bir davranış değiştirilmek isteniyorsa, o davranışın altında yatan duygu ve düşüncelerin de ortaya çıkarılması gerektiğini savunur.

Ögülmüş'e (2006) göre problem çözme sürecinde kullanılan beş aşama şu şekilde sıralanmıştır.

Problemi Tanımlama süreci: Bu aşamada yetişkinlerin çocuklara probleminin ne olduğunu sorması, çocukların anlattıklarını dinlemesi, dinlerken sabırlı ve sakin olmaları gerekir.

Duygularını İfade Edebilme süreci: Çocuklar var olan problem karşısında ne hissettiklerini söylemeleri gerekir. Yetişkinler, çocukların kendi duygularını tanımlarına ve kendilerini ifade etmelerine destek olmalıdırlar.

Olumsuz Olan İnancı Bulma Süreci: Çocukların soruna neden olan ve sorunlarının altında yatan inançları ve düşüncelerini keşfetmeleridir.

Olumlu İnancı Bulma Süreci: Tüm süreçler göz önünde bulundurularak olumsuz olan düşüncelerin olumluya dönüştürüldüğü süreçtir.

Geleceği Zihinde Canlandırma süreci: Bu süreçte olumsuz inancı olumluya dönüştüren kişi gelecek hakkında hayal etmelidir. ⁶⁴

⁶³ Demet Baran Bulut, Ali Sabri İpek, Berna Aygün, Yaratıcı problem çözme özellikleri envanterini Türkçeye uyarlama çalışması. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2018, 18 (3), s; 1361

3.4.6. Alex Osborn Problem Çözme Modeli:

Osborn (1963) beyin fırtınası yöntemini geliştirmiştir ve beyin fırtınası ile problem çözme sürecini 3 aşamalı olarak oluşturmuştur. Bunlar;

1. Aşama Sorun Bulma: Bu süreçte sorun bulunur, tanımlama yapılır ve sorun hakkında hazırlık yapılır. Bu aşamada uygun veriler toplanarak hazırlık yapılmasının ardından, çözümlene süreci başlar.

2. Aşama Düşünce Bulma: Kişi bu aşamada çok sayıda düşünce ortaya koymaktadır. Bu aşama aynı zamanda denence geliştirme aşamasıdır, düşünceler yeniden işlenerek en uygun sonuca ulaşılır.

3. Aşama Çözüm Bulma: Bu aşamada çözümlerin ve başka yolların denenmesi gerçekleşir. Ardından çözümü kabul etme aşamasına geçilir ve bu aşamada düşünceyi başkaları ile karşılaştırma ve çözüme geçer.⁶⁵

3.4.7. Köhler; İç Görü Öğrenmesi Yoluyla Problem Çözme

Problem çözümünün aniden değil kademeli olarak deneme yanılma yoluyla olduğunu, Köhler bir şempanze deneyiyle ortaya koymuştur. Yapılan deneyde şempanze aniden karşılaştığı problemi bir kez çözüyor ve ardından aynı problemle tekrar karşılaştığında aynı problemi basit hareketlerle çabucak çözebiliyor. Bu da gösteriyor ki çözüme ulaşma da üç aşaması vardır.

İlk aşamada Problemin ani oluşu; problem bir kez keşfedildiği zaman tekrarlanması ve yeni durumlara da uygulanabilir olması, ikinci aşamada daha önce

⁶⁴ Selahaddin Öğülmüş, Kişilerarası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi, Nobel yayınları, Ankara,2006; aktaran; Burcu Gökbüzoğlu, Ergenlerin Saldırganlık Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki ilişkinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2008, s;53-54, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

⁶⁵ Sungur N. Yaratıcı Sorun çözme Programının Etkinliği-EYT Öğrencilerine İlişkin Bir Deneme, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış, Ankara, 1998, Doktora Tezi; aktaran Ümmügülüm Şahin, Lise Öğrencisi Ergenlerde Problem Çözme, Yalnızlık, Umutsuzluk Düzeyi ve İlişkili Faktörler, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2015, s; 12

ulaşılan çözümler hafızada depolanır ve benzer durumla karşılaşıldığında çözümler geri çağırılır. Hafıza ve düşünce öğrenmeyle ilgilidir.⁶⁶

3.5.PROBLEM ÇÖZME BASAMAKLARI SÜRECİ

Problem çözme süreci aşamaları şu şekilde belirlenmiştir:

- (1) Problemin anlaşılması aşaması,
- (2) Probleme ilişkin bilgilerin toplanması aşaması,
- (3) Probleme ilişkin elde edilen bilgilerin çözümlenmesi ve çözümlenen bilgilerin yorumlanması,
- (4) Probleme ait seçeneklerin değerlendirilmesi,
- (5) Probleme ait olan en uygun seçeneğin bulunması,
- (6) Probleme ait seçeneklerin uygulanması,
- (7) Probleme uygulanan çözümler yollarının değerlendirilmesi⁶⁷

1. Problemin Anlaşılması: Bireyin değiştirmek ya da düzeltmek istediği bir durumun ne olduğunun ve nasıl yaklaşılması gerektiğinin anlaşılması sürecidir.

2.Probleme İlişkin Bilgi Toplanması: Çözüme götürecekl olan uygun kaynakların ve bilgilerin toplanması, planlı ve sistemli bir şekilde çalışılması sürecidir.

3.Problemin ilişkin toplanan bilgilerin çözümlenmesi ve yorumlanması: Toplanan bilgilerin problemi çözmek için yeterli olup olmadığının gözden geçirilmesi ve bir araya getirilmesi sürecidir.

4. Problemin Olası Çözümler Seçeneklerin Bulunması: Bulunan çözümler doğru olduğunun gözden geçirilip, alternatif üretilmesi sürecidir.

⁶⁶ Richard C. Atkinson , Rita Atkinson , Edward E. Smith , Daryl J. Bem , Susan Nolen Hoeksema, Psikolojiye Giriş , Arkadaş Yayınları, Ankara, 1996; aktaran Emine Kesgin, Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Öz-Yeterlilik Düzeyleri ile Problem Çözme Yaklaşımlarını Kullanma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 2006, s;45, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)

⁶⁷ Ziya Bursalioğlu, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No. 154, 1987, s; 134

5. En Uygun Seçeneğin Bulunması ve Uygulanması: En kısa sürede ve en kolay şekilde çözüme götürecek yöntem ve tekniklerin uygulandığı süreçtir.

6. Probleme uygulanan çözüm yollarının değerlendirilmesi: Problemin çözülmesine yönelik alınan kararların ve uygulanan çözümlerin değerlendirilmesidir.

3.6. PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ

Güçlü (2003) 'ye göre sorun çözebilme becerisi, bireylerin çevreleriyle karşılaştığı sorun çözebilme belirleyicisinde belirleyicidir. Birey, çevresi ve sorunları ile kendi gücü baş etmek durumundadır. Bu durumda, bireyin problemleri karşısında kendini değerlendirebilmesi önemlidir. Yalnızca “problemlerimle baş edebilirim, başa çıkılamayacak şeyler değil, problemlerimle baş edebilmek büyük oranda bana bağlı” şeklindeki düşünceler ile problemlere yönelip probleme mantıklı bir bakış açısıyla yaklaşmak bile sağlıklı düşünüp etkili çözümler bulabilmeyi sağlamaktadır. Bireyin problemi ele alış şekli; problem çözme becerisini kullanmaya yönelik yaptığı tercihler ve düşünme stillerinin farklılıklarına göre şekillenmektedir⁶⁸

. Bir çocuğun karşılaştığı durumu problem olarak görmesi için beklenilecek durumun ne olduğunu yaparak yaşayarak öğrenmesi gerekir. Çocuk daha önce yaşadığı yaşantı ile problemi tanıyabilir ve problemin nedenlerini değerlendirebilir. Çocuk geçmişte probleme ilişkin yaşantı yaşamamışsa problemin farkına varamaz. Problem çözebilmek, keşfedici olmak ve merak etmeyi gerektirir. Bu özellikleri sebebiyle çocuklar doğuştan problem çözücüdürler.⁶⁹

3.6.1. Problem Çözme Becerisini Etkileyen Faktörler

Problem çözme bir süreç şeklinde incelendiğinde, bu süreç üzerinde etkili olan birtakım faktörlerin varlığından söz etmek gerekmektedir. Öyle ki problem çözme sürecini etkileyen faktörleri, kişinin kendinden kaynaklı olan ‘kişisel faktörler’ ve

⁶⁸ Emine Durgun, Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilimleri Başarıları ile Okuduğunu Anlam, Grafik Okuma ve Problem Çözme Becerisi Algıları Arasındaki İlişki, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019, s;22, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

⁶⁹ Nuray Senemoğlu, Okul Öncesi Eğitim Hangi Yeterlikleri Kazandırmalıdır? Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1994, 10, s; 28

'sosyal faktörler' olarak iki başlık altında ele almak mümkündür.⁷⁰ Kişinin stres ve zorluklar karşısında baş etme yöntemlerinin varlığı, eğitim seviyesi ve kişisel kariyer planları, etkin iletişim kurabilmek, amaç birliği, organizasyonda söz sahibi olabilmek ve kararlara dâhil olmak, örgütün kişiye sağladığı yetki ve sorumluluk dengesi, örgütün ortaya koyduğu işin çekici bir hale gelmesi için yapılan çalışmalar gibi yönetsel ve örgütsel bazda olan faktörler de problem çözme performansına etki eden önemli kişisel unsurlar arasında bulunmaktadır.⁷¹

Çalışanın kendisinden kaynaklanmayıp onun performansı üzerinde etkisi olan bazı faktörler vardır ki onları da dışsal, çevresel faktörler adı altında tanımlamak mümkündür. Bu bağlamda çalışanın performansına etki eden çevresel faktörler; çalışma ortamının fiziksel özellikleri ve yapısı, örgütün bulunduğu çevre ve kurumun yapısı, ailesel özellikler, kişinin hayatı boyunca almış olduğu eğitimler, kişinin içinde bulunduğu sosyal çevre, sosyal gruplara müdahil olma, toplumsallaşma, toplumun var olan kuralları ve bunu benimseme gibi faktörler sayılabilir.⁷²

⁷⁰ Meltem Develioğlu, Problem Çözme Becerileri Yüksek ve Düşük Olan Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara,2006, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**; aktaran Mehmet Akbayır, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Çalışanlarının Problem Çözme Becerisi ve Performansı Arasındaki İlişki, İstanbul, 2019, s;19,**(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

⁷¹ Yener H. Personel Performansına Etki Eden Faktörlerin Yapısal Eşitlik Modeli ile İncelenmesi ve Bir Uygulama, Gazi Üniversitesi, Ankara,2007, **(Yayınlanmış Doktora Tezi)** ; aktaran Mehmet Akbayır, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Çalışanlarının Problem Çözme Becerisi ve Performansı Arasındaki İlişki, İstanbul, 2019, s;23, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

⁷² Ergenç D., Ulaşım Sektöründe Çalışanların Performansını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2003, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)** ; aktaran Mehmet Akbayır,, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Çalışanlarının Problem Çözme Becerisi ve Performansı Arasındaki İlişki, İstanbul, 2019, s;23, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

3.7. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ

Erken çocukluk yıllarından itibaren kişilerin hayatlarında oldukça önemli olan problem çözme becerisi çocuğun sosyal çevresi tarafından desteklenmesi gereken bir beceridir. Çocuklar erken çocukluk eğitimi kapsamında akranları ile bir araya gelerek etkileşimde bulunup sosyalleşmesi sağlanır. Akranları ile bir araya gelen çocuklar oyun ve iletişimlerinde problemlerle karşılaşır bunları çözebilmeyi sağlayacak becerilerle karşılaşır. Hemen hemen her gün okulda ya da parkta akranları ile yaşadığı bir sorunla karşılaşan çocuk etkileşimleri, geçmişte karşılaştığı güçlükleri göz önünde bulundurarak sorunlarının üstesinden gelebilmeyi öğrenir.

Problem çözme becerisi, bireyi belirli hedeflerine ulaştırması için gerekli olan bilginin öğrenilerek, amaçlarına faydalı olabilecek kullanıma getirilmesi ve çözüme ulaştırılması sürecini belirtmektedir. Bu nedenle çocuklara sunulan problemlerin, çocukları problem çözmeye teşvik etmesi için şu özellikleri taşıması gerekir.

- Çocuğun karşısına çıkarılan problem; çocuğun ilgisini çekebilmelidir,
- Problem çocuğun anlayabileceği kolaylıkta olmalıdır.
- Problemlerle karşı karşıya kalan çocuk karar verme ihtiyacı duymalıdır.
- Problem, çocuğun çözülebileceği karmaşıklıkta olmalıdır.
- Çocuklar problem çözme sürecinde aktif faaliyet göstermelidir.
- Çocuklar gösterdikleri faaliyetin sonucunu gözlemleyebilmelidir.
- Çocuklar problemin çözümünü değerlendirebilmelidir.
- Çocuklar problemin çözümündeki farklılıkları ayırt edebilmeli ve iş birliği yapabilmelidir.⁷³

⁷³ Yasemin Aydoğan, Esra Ömeroğlu, Erken Çocukluk Döneminde Genel Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılması, OMEP 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı, Ya-Pa Yayınları, 2003, s;460

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

4.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, verileri toplamada kullanılan araçlar ortaya konmuştur.

Bu araçların geçerlik – güvenilirlikler ile ilgili bilgiler, araştırmada yer alan bağımlı ve bağımsız değişkenler, veri toplamada kullanılan yöntem ve toplanan verilerin analizinde kullanılan istatistik veriler ile araştırmanın süresi üzerinde durulmuştur.

4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ: Araştırmamız tarama modelinin bir alt yöntemi olan betimsel bir çalışma yani ilişkisel tarama modelidir. İlişkisel model, iki veya ikiden fazla değişken arasında birlikte değişimin olup-olmadığını yada değişimin ne derecede olduğunu belirleyen araştırma modelidir.⁷⁴

Bu yönetime uygun olarak İstanbul Beylikdüzü ilçesi bağımsız bir anaokulunda öğrenim gören 5-6 yaş çocukların problem çözme becerisi ve sosyal beceri puanlarının cinsiyet, anne eğitim ile baba eğitim durumu, kardeşe sahip olup olmaması, kreş eğitimi alıp almaması gibi değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı ve problem çözme beceri düzeyi ile sosyal beceri düzeyi arasında herhangi bir ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca sosyal beceri puanlarının, problem çözme becerisi puanlarını açıklama gücü de araştırma süresince incelenmiştir.

4.2. ARAŞTIRMA EVRENİ: Araştırmamızın evrenini 2019-2020 akademik yılında İstanbul ili Beylikdüzü ilçesi bağımsız bir anaokulunda öğrenim gören 105 çocuk oluşturmaktadır.

⁷⁴ Cohen, L., at all, Research methods in education. London: Routledge Falmer,2000; aktaran; Gökhan Baş, İlköğretim Öğrencilerinin Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerileri ile Fen ve Teknoloji Dersindeki Akademik Başarıları Arasındaki İlişkiyi Yapısal Eşitlik Modeli ile İncelemektir. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi,2013, Sayı 20, 10 (2), s;3

4.3. ARAŞTIRMA ÖRNEKLEMİ: Araştırmamızın örnekleme basit rastgele örneklem ile belirlenmiştir. Araştırmamız da okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerinin, sosyal beceri düzeylerine nasıl etki ettiğini ortaya koymak için belirlenen okuldaki 5-6 yaş çocukların tamamının alınması planlanmıştır. Bağımsız anaokulunda 1 Mart 2019 ile 1 Haziran 2019 tarihleri arasında çalışma kriterlerine uygun 105 öğrenciye ilgili ölçekler uygulanmıştır.

4.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI: Araştırmada veri toplama araçları olarak Kişisel bilgi formu, Sosyal Beceri Ölçeği ve Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. Katılımcıların ailelerine, çocuklarını değerlendirmek için Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği içerisinde Sosyal Beceri Ölçeği ve Demografik bilgi formu uygulanmıştır.

Çocukların kendisine bireysel olarak Çocuklar için Problem Çözme Becerileri ölçeği uygulanmıştır.

4.4.1. Kişisel bilgi formu: Araştırmamızda kullanılan kişisel bilgilerin yer aldığı kişisel formu tarafımızca hazırlanmıştır. Formda demografik değişkenleri içeren sorular kullanılmıştır.

4.4.2.Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği: Merrell (2003) tarafından geliştirilmiş olan ve birçok araştırmada ölçme aracı olarak kullanılan Okulöncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeği Fazlıoğlu ve ark. (2011) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. 76 maddelik ölçeğin (Problem davranış ölçeği-42 madde, Sosyal beceri ölçeği-34 madde) Problem davranış ölçeğindeki 26. madde çıkartıldıktan sonra ölçeğin faktör yapısının Türk Kültüründe korunduğu belirlenmiştir. PKBS-2'nin tümü değerlendirildiğinde güvenirlik katsayısının hem problem davranış ölçeği hem de Sosyal Beceri ölçeği için güvenirlik katsayılarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu ölçeğin hem normal gelişen hem de özel eğitime muhtaç çocukların davranış ve sosyal becerilerini değerlendirmek amacı ile çeşitli çalışmalarda araştırmacılar tarafından ölçme aracı olarak kullanılabileceği düşünülmektedir.⁷⁵

⁷⁵ Secher Memetali, Batı Trakya Örneğinde Okul Öncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeğinin (PKBS-2 Merrel,2003), Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2014, s;70, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)

4.4.3.Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ): Oğuz ve Akyol (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan “Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ) 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçek tek boyutludur ve beşli likert tipindedir. Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarından ulaşılan sonuçlara göre ölçek çocukların problem çözme becerilerini ölçmek için uygundur.

Ölçeğin geçerlik çalışması yapılırken kapsam geçerlik indeksi ve açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Kapsam geçerliği indeksinin hesaplanmasıyla maddelerin uygunluk düzeyi için kapsam geçerliği indeksi 0.99; maddelerin çizimlere uygunluk düzeyi için ise kapsam geçerliği indeksi 0.96 olarak belirlenmiştir. Bu değerlerden anlaşılıyor ki ölçekte yer alan tüm maddeler gereklidir ve ölçekte bir bütün olarak kapsam geçerliği sağlanmıştır. Ölçek tek faktörlüdür. Bu faktör, ölçeğe ilişkin toplam varyansın % 30.68’ini açıklamaktadır. Yapılan faktör analizinde ölçek geçerliğinin yüksek düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışması için Cronbach Alfa İç Tutarlılık Anlamında Güvenirlik Katsayısı ve Test–Tekrar Test Kararlılık Anlamında Güvenirlik Katsayısı incelenmiştir. Ölçek güvenirliğini tespit edilmesi için Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan istatistiklere göre ölçeğin tek faktörlü olması nedeniyle ölçeğin tamamının güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır ve elde edilen değer .86 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, ölçek güvenirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenmektedir.

Ölçeğin doğru ölçümler yapıp yapmadığını belirlemek amacıyla test–tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Yapılan işlemler sonunda elde edilen korelasyon katsayısı .60 tır. Bu katsayı .05 düzeyinde olduğunda anlamlıdır

Ölçeğin ilk uygulama ve ikinci uygulama puanlarının istatistiksel olarak farklılaşmadığı bulunmuştur [$t(39)=1.63$, $p>0.05$]. Elde edilen sonuçlar ölçeğin güvenirliğini ve doğru ölçüm yaptığını göstermektedir.⁷⁶

⁷⁶ Vuslat Oğuz, Aysel Köksal Akyol, Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: 44 Sayı: 1, s: 105-122

4.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma verileri SPSS programı ile bilgisayar ortamı kullanılarak istatistiksel tekniklerle analiz edilerek değerlendirilmeye alınmıştır.

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken istatistiksel analizler için SPSS 24.0 paket programı kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda verilen ifadelerin betimleyici istatistiklerine yer verilmiştir. Verilerimizin tutarlılığını ölçmek için en başta Güvenilirlik analizine bakılmış ve Cronbach's Alpha değeri 0.7'den büyükse verilerin tutarlı olduğu sonucuna varılmıştır. Verilerimizin normal dağılım gösterip göstermediğine ilişkin KolmogorovSmirnov testi uygulanmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup durumunda, parametrelerin gruplar arası karşılaştırılmasında normal dağılmayan verimiz için bağımsız örnekler (Mann-Whitney U Testi) kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında tek yönlü (Oneway) Anova testi kullanılmıştır. Problem çözme becerisi ile sosyal beceri arasındaki ilişkilerin incelenmesi için Spearman's Korelasyon analizi kullanılmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

5.BULGULAR

Araştırmamızın bu bölümünde istatistiksel analizden elde ettiğimiz çözümler tablolarda halinde verilmiş ve bulgular yorumlanmıştır. Katılımcılardan elde ettiğimiz veriler ve üç ana başlık altında gruplanmıştır. Bu başlıklar; kişisel özelliklerin yer aldığı bulgular, ölçeklerin yer aldığı bulgular, ölçek ve kişisel özellikler arasındaki ilişkinin yer aldığı bulgular.

5.1. Kişisel Özelliklere İlişkin Bulgular: Bu kısımda araştırmaya katılan kişilere ait demografik özellikler sıklık tablolarıyla verilmiştir. Katılımcılara ait sayıların cinsiyet, kardeş varlığı, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, daha önce kreşe gidip gitmediği, okul sonrası ebeveynlerinden başka biri tarafından bakılıp bakılmadığına göre dağılımları sırasıyla verilmiştir.

Tablo 5.1: Katılımcıların Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı

		Frekans(n)	Yüzde(%)
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	51	48,6
	Erkek	54	51,4
	Toplam	105	100
Önceki Yıllarda Kreş Eğitimi Aldı mı?	Evet	82	78,1
	Hayır	23	21,9
	Toplam	105	100
Anne Sağ mı?	Evet	105	100
	Hayır	-	-
	Toplam	105	100
Baba Sağ mı?	Evet	104	99,0
	Hayır	1	1,0
	Toplam	105	100
Kardeşi Var mı?	Evet	69	65,7
	Hayır	36	34,3
	Toplam	105	100
Anne Eğitim Durumu	İlköğretim	8	7,6
	Lise	64	61,0
	Üniversite	33	31,4
	Toplam	105	100
Baba Eğitim Durumu	İlköğretim	-	-
	Lise	36	34,3
	Üniversite	69	65,7
	Toplam	105	100
Anne-BabaBirlikte Mi?	Evet	98	93,3
	Hayır	7	6,7
	Toplam	105	100
Anne Çalışıyor Mu?	Evet	38	36,2
	Hayır	67	63,8
	Toplam	105	100
Baba Çalışıyor Mu?	Evet	104	99,0
	Hayır	1	1,0
	Toplam	105	100

Yapılan çalışmanın sonucuna göre, çocuğun cinsiyete göre analizinin 51'i (%48,6) kızlar; geriye kalan 54'ü (%51,4) erkekler tarafından oluşturulmuştur. Katılımcıların önceki yıllarda kreş eğitimi aldı mı değişkenine göre 82'si (%78,1) evet, 23'ü (%21,9) hayır cevabını vermiştir. Anne sağ mı değişkenine göre hayır cevabını veren kimsenin olmadığı, 105'inin (%100) evet cevabını verdiği gözükmektedir. Baba sağ mı değişkenine göre 104'ü (%99) evet, 1'i (%1) hayır cevabını vermiştir. Kardeşi var mı değişkeni için 69'u (%65,7) evet , 36'sı (%34,3) hayır cevabını verdiği gözükmektedir. Anne eğitim durumu için 8'i (%7,6) ilköğretim, 64'ü (%61) lise ve 33'ü (%31,4) üniversite grubunu oluşturmuştur. Baba eğitim durumu için ilköğretim grubunda kimsenin olmadığı, 36'sı (%34,3) lise, 69'u (%65,7) üniversite grubunu oluşturmuştur. Anne baba birlikte mi değişkenine göre 98'i (%93,3) evet ,7'si (%6,7) hayır cevabını vermiştir. Anne çalışıyor mu değişkenine göre 38'i (%36,2) evet , 67'si (%63,8) hayır cevabını verdiği gözükmektedir. Baba çalışıyor mu değişkenine göre 104'ü (%99) evet, 1'i (%1) hayır cevabını vermiştir.

5.2.Ölçeklere İlişkin Temel Bulgular:

Tablo 5.2: Katılımcıların Problem Çözme Beceri Ölçeğine Göre Dağılımı

		Frekans(n)	Yüzde(%)
Problem Çözme Beceri Ölçeği	Düşük Beceri	8	7,6
	Orta Beceri	92	87,6
	Yüksek Beceri	5	4,8
	Toplam	105	100

Katılımcıların "Problem çözme beceri" ölçeğine göre analizinin sonucunda 8'i (%7,6) düşük beceri, 92'si (%87,6) orta beceri ve 5'i (%4,8) yüksek beceri olarak dağıldığı görülmüştür.

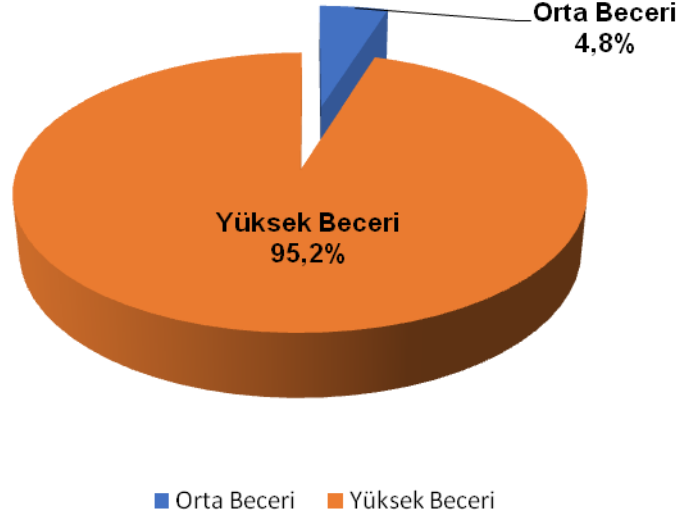
Grafik 5.1: Katılımcıların Problem Çözme Beceri Ölçeğine Göre Dağılımı

Tablo 5.3: Katılımcıların Sosyal Beceri Ölçeğine Göre Dağılımı

		Frekans(n)	Yüzde(%)
Sosyal Beceri Ölçeği	Düşük Beceri	-	-
	Orta Beceri	5	4,8
	Yüksek Beceri	100	95,2
	Toplam	105	100

Katılımcıların “Sosyal beceri” ölçeğine göre analizinin sonucunda düşük beceri sınıfında kimsenin olmadığı, 5’i (%4,8) orta beceri ve 100’ü (%95,2) yüksek beceri olarak dağıldığı görülmüştür.

Sosyal Beceri Ölçeği

Grafik 5.2: Katılımcıların Sosyal Beceri Ölçeğine Göre Dağılımı

5.3.Ölçek-Kişisel Özellikler Değişkenleri Arasındaki Bulgular

Tablo 5.4: Katılımcıların Problem Çözme Becerisi ile Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişki

			N	Ort	Mann-Whitney U	Z	p
Problem Çözme Beceri Ölçeği	Cinsiyet	Kız	51	52,02	1327,000	-0,322	0,748
		Erkek	54	53,93			
	Kreş Eğitimi	Evet	82	56,12	687,500	-1,985	0,047
		Hayır	23	41,89			
	Anne Sağ Mı?	Evet	104	52,75	26,500	-0,844	0,514
		Hayır	1	8,50			
	Baba Sağ Mı?	Evet	104	53,45	5,500	-1,539	0,124
		Hayır	1	6,50			
	Kardeşi Var Mı?	Evet	69	52,19	1186,000	-	0,379
		Hayır	36	54,56			
	Anne-Baba Birlikte mi?	Evet	98	54,57	189,500	-1,978	0,048
		Hayır	7	31,07			
	Anne Çalışıyor Mu?	Evet	38	53,12	1268,500	-0,030	0,976
		Hayır	67	52,93			
Baba Çalışıyor Mu?	Evet	104	53,45	5,500	-1,539	0,124	
	Hayır	1	6,50				

• Katılımcıların problem çözme beceri puanları ortalamalarının, kreş eğitimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda

ortalamlar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($z=-1,985$; $p=0,047<0,05$). Daha önce okul öncesi eğitim kurumuna gitmiş, kreş eğitimi almış çocukların problem çözme becerilerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapmış olduğumuz analiz sonucunda katılımcıların problem çözme beceri puanları ortalamaları ile anne-baba birlikteliği değişkenine arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($z=-1,978$; $p=0,048<0,05$). Anne-baba birlikteliği çocukların problem çözme becerilerini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

• Katılımcıların problem çözme beceri puanları ortalamalarının; cinsiyet, anne sağ olup olmama, baba sağ olup olmama, kardeşinin olup olmaması, annenin çalışıp çalışmaması, babanın çalışıp çalışmaması değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda ortalamalar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($z=-0,030$; $p=0,976>0,05$).

			N	Ort	Ss	F	p
Problem Çözme Beceri Ölçeği	Anne Eğitim Durumu	İlköğretim	8	26,750	4,559	3,153	0,047
		Lise	64	24,890	5,142		
		Üniversite	33	28,000	7,224		
	Baba eğitim Durumu	İlköğretim	-	-	-	1,574	0,212
		Lise	36	24,694	4,634		
		Üniversite	69	54,156	14,796		

• Katılımcıların, problem çözme becerisi anne mezuniyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) sonucunda ortalamalar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F=3,153$; $p=0,047<0,05$)

• Katılımcıların, problem çözme becerisi baba mezuniyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü

Varyans Analizi (Anova) sonucunda ortalamalar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır. ($F = 1,574$; $p = 0,212 > 0,05$)

Tablo 5.5: Katılımcıların Sosyal Becerisi ile Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişki

			N	Ort	Mann-Whitney U	Z	p
Sosyal Beceri Ölçeği	Cinsiyet	Kız	51	55,18	1266,000	-0,712	0,476
		Erkek	54	50,94			
	Kreş Eğitimi	Evet	82	54,22	843,000	-0,775	0,438
		Hayır	23	48,65			
	Anne Sağ Mı?	Evet	104	52,99	50,500	-0,050	0,960
		Hayır	1	54,50			
	Baba Sağ Mı?	Evet	104	53,13	38,000	-0,462	0,644
		Hayır	1	39,00			
	Kardeşi Var Mı?	Evet	69	53,97	1175,000	-0,453	0,651
		Hayır	36	51,14			
	Anne-Baba Birlikteliği	Evet	98	53,71	273,500	-0,894	0,372
		Hayır	7	43,07			
	Anne Çalışıyor Mu?	Evet	38	52,42	1251,000	-0,147	0,883
		Hayır	67	53,33			
	Baba Çalışıyor Mu?	Evet	104	53,13	38,000	-0,462	0,644
		Hayır	1	39,00			

• Katılımcıların sosyal beceri puanları ortalamalarının; cinsiyet, kreş eğitimi, anne sağ olup olmama, baba sağ olup olmama, kardeşinin olup olmaması, anne-babanın birlikte olup olmaması, annenin çalışıp çalışmaması, babanın çalışıp çalışmaması değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda ortalamalar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($z=-0,030$; $p=0,976>0,05$).

			N	Ort	Ss	F	p
Sosyal Beceri Ölçeği	Anne eğitim Durumu	İlköğretim	8	81,625	8,158	1,170	0,315
		Lise	64	84,671	12,044		
		Üniversite	33	87,393	8,866		
	Baba eğitim Durumu	İlköğretim	-	-	-	0,021	0,979
		Lise	36	85,166	10,061		
		Üniversite	69	85,482	11,855		

• Katılımcıların, sosyal becerisinin anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) sonucunda ortalamalar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır. (F=1, 170 ; p=0,315>0,05)

• Katılımcıların, sosyal becerisinin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) sonucunda ortalamalar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır. (F= 0,021; p=0,979>0,05)

Tablo 5.6: Katılımcıların Sosyal Beceri ile Problem Çözme Becerisine İlişkin Korelasyon Analizi

		Problem Çözme Becerisi
Sosyal Becerisi	r	0,112
	p	0,254

- Sosyal Beceri ölçeği ve problem çözme beceri ölçeği arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığını anlamak ve eğer ilişki varsa bu ilişkinin yönü ve şiddetinin ne olduğunu belirlemek istediğimizde korelasyon analizi kullanılmaktadır.

- Sosyal beceri ölçeği ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan Spearman'sRho Korelasyon Analizi sonucunda puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. ($r=0,112$; $p=0,254>0,05$)

BEŞİNCİ BÖLÜM

6.TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde araştırmada çözümlenen verilerin değerlendirilmesine, bulgulardan elde edilen sonuçların incelenmesine ve araştırma sürecinin genel görünümüne yer verilmiştir.

Araştırmanın temel amacı olan okul öncesi 5-6 yaş çocukların sosyal davranışları ile problem çözme becerileri arasında ki ilişki incelenmiştir. Alt amaçlar bölümünde belirtilen sorular ışığında öncelikle ölçekler arasındaki korelasyonlar hesaplanmış, sonra da sosyal davranış ölçeği ile problem çözme becerisi ölçeği değişkenlerinin ayrı ayrı demografik değişkenlerle ilgili analizleri yapılmıştır.

6.1. Kişisel Özellikler ilişkin değişkenler ile Problem çözme becerisi Ölçeği ilişkisinin değerlendirilmesi:

6.1.1.Cinsiyet değişkeni ile Problem Çözme becerisi ilişkisi:

Çalışmamıza katılan çocuk cinsiyetleri ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapmış olduğumuz analiz sonucunda problem çözme becerisi ile çocukların cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bulgularımızı destekleyen bir sonuca Günindi (2008) okul öncesine devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empati becerileri ilişkisinin incelendiği çalışmasında ulaşmıştır. Yapılan çalışma sonrasında çocukların cinsiyetleri ile; çocukların sosyal uyum ve becerileri arasında istatistiki bir farklılık görülmediği bulgusu elde edilmiştir.⁷⁷

Alan yazında çalışmamız sonuçlarıyla benzer ve farklı sonuçlara ulaşan çalışmalar bulunmaktadır. Uygun ve İshak (2019) okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal yetkinlik davranışlarını inceledikleri çalışmalarında okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal yetkinlik puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, kız çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarının erkek çocuklarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan, kızgınlık-saldırganlık alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğu,

⁷⁷ Fatma Yaşar Ekici, Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Sosyal Becerileri ile Aile Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi ,2015, 7 (02), syf;23

erkek çocukların kız çocuklarına kıyasla kızgınlık-saldırganlık davranışlarını daha çok sergiledikleri belirlenmiştir. ⁷⁸

6.1.2.Önceki yıllarda kreş eğitimi almış olması değişkeni ile Problem Çözme becerisi ilişkisi:

Problem çözme becerisi ile kreş eğitimi arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yaptığımız analiz sonucunda puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kandır ve Orçan (2009) 'Alt ve Üst Sosyo- Ekonomik Düzeydeki Ailelerin Beş- Altı Yaş Çocuklarının Erken Öğrenme Becerilerinin Bazı Değişkenler Yönünden İncelenmesi' adlı çalışmalarında okul öncesi eğitime başlama yaşı düştükçe çocukların sayı becerileri puanı arttığını, buna bağlı olarak daha erken yaşlarda okul öncesi eğitim alan çocukların erken öğrenme beceri puanlarının arttığı söylemişlerdir. Okul öncesi eğitimin erken yaşlardan itibaren verildiğinde çocukların bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişimlerini önemli derecede etkilediği ve yaşamları süresince kritik bir rol oynadığı belirtmişlerdir. ⁷⁹ Dinçer ve Güneysu (1999) ise 54- 78 aylık çocukların kişiler arası problemlere getirdikleri çözümleri etkileyen faktörleri inceledikleri çalışmalarında okul öncesi çocukların akranları ile sosyal davranışta ve sosyal problemlerde daha çok sosyal çözümler ürettiklerini ve daha çok prososyal davranış türlerini kullandıklarını bulmuşlardır. ⁸⁰

Bebeklikten itibaren hızlı bilişsel gelişime sahip olan çocuklar sahip oldukları bilişsel şemaları sayesinde bilgiyi kodlamayı ve organize edebilmeyi öğrenir. Çocukların edindikleri bilişsel şemaları onların daha önce karşılarına çıkan sorunu ve soruna buldukları çözüm yollarını gruplandırarak anlamlı bir şekilde sınıflandırır. Çocuk aynı sorunla bir daha karşılaştığında bilişsel şemaları sorunu tanımasına ve çözümü daha kolay bulabilmesine sebep olur. Böylece çocuklar, benzer durumlarla karşılaştığında her seferinde yeniden durum analizi yapmaz ve daha önce deneyimlediği bilişsel şemalarına başvurur. Bu nedenledir ki önceki yıllarda kreş eğitimi almış çocukların problem çözme becerisi ölçek puanında anlamlı bir artış görülmüştür.

⁷⁸ Nur Uygun, İshak Kozikoğlu, Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Sosyal Yetkinlik Davranışlarının İncelenmesi, Ege Eğitim Dergisi, 20(1), 2019, s; 316

⁷⁹ Adalet Kandır, Maide Orçan, Alt ve Üst Sosyo- Ekonomik Düzeydeki Ailelerin Beş- Altı Yaş Çocuklarının Erken Öğrenme Becerilerinin Bazı Değişkenler Yönünden İncelenmesi, Kuramsal Eğitimbilim, 2009, 2 (1), s; 1-13,

⁸⁰ Sibel Güneysu, Çağlayan Dincer, 54-78 Aylık Çocukların Kişiler Arası Problemlere Getirdikleri Çözümleri Etkileyen Faktörler, I. Ulusal Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi (Uluslararası Katılımlı), Ankara, 1997, s;56-71

6.1.3. Anne-Babanın hayatta olması değişkeni ile Problem Çözme becerisi

ilişkisi: Problem çözme becerisi ile annenin ve babanın hayatta olup olmaması değişkenleri arasındaki ilişki ayrı ayrı incelendiğinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Karabulut ve Ulucan (2011) yetiştirme yurtlarında kalan öğrencilerin, problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceledikleri çalışmalarında öğrencilerin babalarının hayatta olup olmaması ile problem çözme becerileri arasında anlamlı ilişki bulmuşlar, babanın hayatta olmamasının problem çözme becerisini olumsuz etkilediğini tespit etmişlerdir.⁸¹ Alan yazında çocukların anne babalarının hayatta olması ile problem çözme becerileri arasında anlamlı ilişki bulunurken çalışmamızda bu iki değişken arasında anlamlı ilişki bulunmaması; katılımcıların %100 ünün annesinin ,%99'unun da babasının hayatta olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

6.1.4. Çocuğun kardeşinin olması değişkeni ile Problem Çözme becerisi

ilişkisi: Çocuğun problem çözme becerisi ile çocuğun kardeşinin olup olmaması değişkenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Okul öncesi çocukların sosyal problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından bakıldığı çalışmalarında sosyal problem çözme becerisinin kardeş sayısına göre değişmediği ve kardeş sayısına göre çocuğun sosyal problem çözme becerisinin farklılık görülmediği ortaya konmuştur. Yükü ve Demircioğlu'na göre bu durumun iki sebebi olduğu söylenebilir: Birincisi kardeş sayısıdır; tek çocuk olan çocuklara göre bakıldığında çocukların %75,3'ünün ise kardeşi vardır. Bundan dolayı kardeş sayısına ilişkin yapılan değerlendirmeler farklılığı koymaya yeterli gelmemiş olabilir. İkinci sebep ise örneklem grubunu oluşturan çocukların okul öncesi eğitime devam eden çocuklar olması olabilir. Çocukların genellikle okul ortamında kendi akranları ya da kendilerinden büyük ve küçük çocuklar ile birlikte olmaları kardeşlerinden etkilenmelerini ortadan kaldırmış olabilir. Çocukların, kardeşleri olsa da olmasa da okulda birçok etkileşim fırsatı elde ederler bunun da sosyal problem çözme becerisi üzerinde belirgin bir farklılığa yol açmadığını düşünmektedirler.⁸²

⁸¹ Ebru Olcay Karabulut, Hakkı Ulucan, Yetiştirme Yurdunda Kalan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi (Kırşehir ili örneği), Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, Nisan 2011, s; 234

⁸² Şüheda Yükü, Haktan Demircioğlu, Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal problem çözme becerisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 2017, cilt 1, sayı 2, s;234

Araştırmamızın bu bulgusunu destekleyen bir diğer çalışma Terzi'nin (2003) 'Altıncı sınıf öğrencilerinin kişiler arası problem çözme beceri algıları' adlı çalışmasının bulgularında yer almaktadır. Terzi'ye (2003) göre; altıncı sınıfa devam eden çocukların kişiler arası problem çözme beceri algılarının kardeş sayılarına göre farklılık göstermediği görülmüştür.⁸³

6.1.5. Anne-baba birlikteliği değişkeni ile Problem Çözme becerisi ilişkisi: Çalışmamızda çocuğun problem çözme becerisi ile annesi babasının birlikte olmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bir başka çalışmada elde edilen bulgulara göre, tek ebeveynli çocukların problem çözebilme becerileri daha yüksektir. Tek ebeveynli bir çocuk yaşadığı probleme olumsuz ve karamsar yaklaşırken problemi kendisinin çözmesi gerektiğini de düşünür. Anne-Babasından birinin yanında olmaması ile birtakım güçlükler yaşamakta, yaşadığı güçlüklerle başa çıkabilme yeteneği de bu şekilde güçlenmektedir. Bundan dolayı tek ebeveynli ailede yaşayan çocuklar zorluklar karşısında güçlü olmaktadır.⁸⁴

Çocuğun; duygusal, bilişsel ve davranışsal olarak ebeveynine en çok bağlı olduğu dönem okul öncesi dönemdir. Her çocuk anneden ve babadan duygusal olarak ayrı ayrı beslenir. Annenin ve babanın bir arada olması çocukların moral ve motivasyonlarını olumlu etkilemekte, çocukların karşılaştıkları problemlere çözüm bulmalarına pozitif katkı sağlamaktadır. Bundan nedenle çocuğun anne-babasının birlikteliği ile problem çözme becerileri arasında anlamlı ilişki bulunduğu düşünülmektedir.

6.1.6. Anne eğitim durumu değişkeni ile Problem Çözme becerisi ilişkisi: Çalışmamızda anne eğitim durumu değişkeni ile çocukların problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çocuğun problem çözme becerisini anne eğitim durumuna göre incelendiğinde, anne eğitim durumu ile ilişkisinin olmadığı görülmüştür. Anne eğitim durumuna bakıldığında ortaokul ve öncesi ile lisansüstü eğitim durumuna sahip olan annelerin sayısı lise ve üstü eğitim

⁸³ Şerife Terzi, Kişiler arası Problem Çözme Becerileri Yüksek Kişilerin Özellikleri Ölçeği, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2003, cilt1, sayı2, s;11

⁸⁴ Ahmet Bedel, Erkan Işık, Tek Ebeveyni Olan ve İki Ebeveyni Olan Öğrencilerin Kişiler Arası Problem Çözme ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması, Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 2015,8(1), s;79

durumuna sahip olan annelerden azdır. Bu nedenle herhangi bir anlamlı ilişki çıkmamış olabilir. Çünkü anne eğitim düzeyi her alanda çocuk gelişiminde etkilidir. Eğitim düzeyi yüksek olan anneler çocuk ile iletişimi ve çocuğuna sosyalleşmesi, sorunlarıyla baş edebilmesi için olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.⁸⁵

6.1.7. Baba eğitim durumu değişkeni ile Problem Çözme becerisi ilişkisi:

Çalışmamızda baba eğitim durumu değişkeni ile çocukların problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Alan yazında bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında birçok araştırma bulgusu bizim araştırma bulgularımızı destekler nitelikte sonuç vermiştir. Çocuğun sosyal problem çözme becerisin; annenin eğitim durumuna göre farklılaşırken, babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı ortaya konmuştur.⁸⁶

Çalışmamızda baba eğitim durumu ile problem çözme becerisi değişkeni arasında anlamlı ilişkinin bulunmaması; katılımcı sayısının sınırlı sayılabilecek düzeyde olması ve katılımcıların yarısından fazlasının baba eğitim durumunun üniversite olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

6.1.8. Anne çalışma durumu değişkeni ile Problem Çözme becerisi ilişkisi:

Çocuğun problem çözme becerisi ile annenin çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Derin (2006)'nin İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri ve denetim odağı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki (İzmir il Örnekleme) adlı Yüksek Lisans tezinde yapmış olduğu araştırma sonucunda; 8. sınıf öğrencilerinin annelerinin meslekleri ile problem çözme becerileri arasında bir farklılık görülmemiştir. Bulgu sonuçlarına göre annesi işsiz olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre problem çözme becerilerinde yetersiz oldukları görülmüştür. Memur annelerin çocuklarının işsiz annelerin çocuklarına göre daha başarılı olduğu görülmüştür.⁸⁷

⁸⁵ Şüheda Bozkurt Yükçü, Haktan Demircioğlu, Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 2017, Cilt 1, Sayı 2 s;232

⁸⁶ Şüheda Bozkurt Yükçü, Haktan Demircioğlu, Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi ,2017, Cilt 1, Sayı 2 s;233

⁸⁷ Rukiye Derin, İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri ve denetim odağı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki (İzmir il Örnekleme), Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2006, s;129

Çalışmamızda anne çalışma durumu ile problem çözme becerisi arasında anlamlı ilişki bulunmamasının nedeninin katılımcıların anneye ihtiyaç duydukları ve sosyal-duygusal olarak anneye en çok bağlı oldukları dönemde, yarısından fazlasının annesinin çalışmıyor olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Derin'in İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri ve denetim odağı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki (İzmir il Örnekleme) adlı Yüksek Lisans tezinde; annesi çalışan çocukların problem çözme becerilerinin yüksek olması, çalışmamızda ise bu durumun farklı olmasının sebebinin ise çalışmaya alınan çocukların farklı gelişim dönemlerinde olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

6.1.9. Baba çalışma durumu değişkeni ile Problem Çözme becerisi ilişkisi: Çocuğun problem çözme becerisi ile babanın çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yıldırım vd. (2011) Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen faktörler adlı çalışmalarında elde ettiği bulgulara göre babası emekli olmuş çocukların problem çözme becerilerinin babası işsiz veya çalışan çocukların problem çözme becerisine göre yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların babalarının mesleği ile çocukların problem çözebilme becerileri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre emekli olan babaların sorunlara çözüm arama noktasında daha deneyimli olduğu ve çocuklarına da olumlu örnek olabildiği, babaları işsiz olan çocukların ise sosyo-ekonomik sorunlar sebebiyle yaşam zorlukları ile başa çıkmada yetersiz kaldıkları görülmektedir şeklinde açıklama yapılabilir.⁸⁸

Çalışmamızda baba çalışma durumu ile problem çözme becerisi arasında anlamlı ilişki bulunmamasının nedeninin katılımcıların neredeyse tamamının babasının çalışıyor olmasından ve katılımcı sayısının karşılaştırma yapabilecek kadar yeterli sayıda olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yıldırım vd. (2011) Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen faktörler adlı çalışmalarında elde ettiği bulgulara göre babası çalışan çocukların problem çözme becerilerinin yüksek olması, çalışmamızda ise bu durumun farklı olmasının sebebinin ise çalışmaya alınan çocukların farklı gelişim dönemlerinde olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmamızda yer alan çocuklar babalarının sosyo-ekonomik durumlarını analiz edip, çıkarsama yapabilecek bilişsel ve gelişimsel

⁸⁸ Arzu Yıldırım, vd., Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen faktörler, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2011, Cilt:8 Sayı:1 s;914

dönemde değillerdir. Soyut işlemler döneminde olan lise öğrencileri ise babalarını sosyo-ekonomik olarak değerlendirmekte ve rol model alma konusunda değerlendirebilecek bilişsel gelişime sahiptirler.

6.2. Kişisel Özelliklere ilişkin değişkenler ile Sosyal becerisi Ölçeği ilişkisinin değerlendirilmesi:

6.2.1.Cinsiyet değişkeni ile Sosyal beceri ilişkisi: Çalışmamıza katılan çocuk cinsiyetleri ile sosyal becerisi arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapmış olduğumuz analiz sonucunda sosyal beceri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmamız bulgularının tersinde bulgulara ulaşılmış çalışmalar şunlardır: Ilgın (2018) okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ve sosyal değer kazanımları ile ebeveyn beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi adlı çalışmasında; okul öncesi sosyal beceri değerlendirme ölçeği tüm alt boyutlar ve toplam puanları bakımından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulmuştur. Buna göre, kız çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin erkeklere göre daha iyi düzeyde olduğu söylenebilir.⁸⁹ Arslan (2016) İlkokula devam eden üstün yetenekli çocukların sosyal davranış özellikleri ile benlik algıları arasında ki ilişkinin incelenmesi adlı çalışmasında İlkokula devam eden çocukların olumsuz sosyal davranışları cinsiyete göre farklılaşmakta olup erkeklerin olumsuz sosyal davranışlarının kızlara göre daha fazla olduğunu tespit etmiştir.⁹⁰

6.2.2.Önceki yıllarda kreş eğitimi almış olması değişkeni ile Sosyal beceri ilişkisi: Çocuğun sosyal becerisi ile kreş eğitimi arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yaptığımız analiz sonucunda ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kapıkıran ve ark. (2006) okul öncesi çocuklarında sosyal beceri durum saptaması yaptıkları çalışmalarında okul öncesi kurumlarına devam etme süresi değişkenin sosyal beceriler üzerindeki etkisi incelendiklerinde, okul öncesi kurumuna ikinci kez devam eden çocukların ilk kez devam edenlerden daha çok sosyal becerilere sahip

⁸⁹ Talha İsmail Ilgın, Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri ve Sosyal Değer Kazanımları ile Ebeveyn Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2018, s;47, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)

⁹⁰ Şeyma Arslan, İlkokula Devam Eden Üstün Yetenekli Çocukların Sosyal Davranış Özellikleri ile Benlik Algıları Arasında ki İlişkinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,2016, s;109, (Yayınlanmış Yüksek Lisans tezi)

olduklarını kaydetmişlerdir. Çalışmanın bu bulgusundan hareketle, çocukların en az iki yıllık bir süre boyunca okul öncesi kurumlarından yararlanmaları onların sosyal becerileri üzerinde daha olumlu etkileri olduğunu gösterir. Okul öncesi eğitim kurumlarına daha fazla ya da daha az devam etmekten ziyade iki yıl bu becerilerin kazanılmasında optimum süre olarak görülebilir.⁹¹

Yapılan çalışmalarda anne görüşlerine göre çocukların sosyal becerilerinde okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresinin etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ancak alan yazında yapılan çalışmalar okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresinin çocukların sosyal becerilerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır.⁹²

Literatür taramasına göre yapılan araştırmalar, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresinin çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri üzerinde etkili olduğu sonucunu desteklemektedir.

6.2.3. Anne-Babanın hayatta olması değişkeni ile Sosyal becerisi ilişkisi:

Sosyal beceri ile annenin ve babanın hayatta olup olmaması değişkenleri arasındaki ilişki incelendiğinde ölçekler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak Kapıkıran ve ark. (2006) okul öncesi öğrencilerinde sosyal becerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesini amaçladıkları çalışmalarında; anne ve babaları hayatta olan ve onlarla yaşayan çocukların iletişim becerilerinin yalnız anne/baba ile yaşayan çocukların iletişim becerilerinden daha iyi olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonucun birinci nedeni; tek ebeveynle yaşamının getirdiği farklı sorunlar olabileceği, ikinci nedeni ise; çocukların hem anneleriyle hem babalarıyla farklı şeyler paylaşıp ve öğrenmelerinin olduğudur. Bu nedendir ki tek ebeveyn çocuğun sosyal gelişiminde yeterli olamamaktadır.⁹³

Çalışmamıza katılan 105 çocuğun 105'inin annesi ,104 'ünün ise babası hayattadır. Yalnızca 1 çocuğun babası hayatta değildir. Anne babası hayatta olmayan çocuk sayısı yok denecek kadardır. Bu sebeple sosyal beceriler ile anne-

⁹¹ Necla Acun Kapıkıran, Asiye Bora İvrendi, Atiye Adak, Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum Saptaması, Pamukkale Üniversitesi eğitim fakültesi dergisi, Denizli, 2006, 19.sayı,s; 24-25

⁹² Hülya Gülay, Berrin Akman, Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler, Pegem Yayınları, Ankara, 2009, s;57

⁹³ Necla Acun Kapıkıran, Asiye Bora İvrendi, Atiye Adak, Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum Saptaması, Pamukkale Üniversitesi eğitim fakültesi dergisi, Denizli, 2006, 19.sayı, s; 23-24

babanın hayatta olması değişkenleri arasında anlamlı ilişki bulunamadığı düşünülmektedir.

6.2.4. Çocuğun kardeşinin olması değişkeni ile Sosyal becerisi ilişkisi:

Çocuğun sosyal becerisi ile çocuğun kardeşinin olup olmaması değişkenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında bunlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Avşar (2013) ergen bireylerde sosyal beceri düzeyinin kardeşli ve tek çocuk olması açısından incelendiği çalışmasında bulgularımızı desteklemeyen sonuca ulaşmıştır. Avşar'a göre; kardeşli ve kardezsiz bireyler arasında sosyal becerinin duyuşsal kontrol alanında anlamlı fark oluşturduğu, kardeşli bireylerin duyuşsal kontrol performanslarının kardezsiz bireyden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Kardeşli bireylerin duyuşsal kontrol puanlarının yordayabileceği ön görülen dört faktörden sadece yaş farkının etkisinin bundan dolayı kardeşler arasında yaş farkı büyüdükçe sosyal beceri performansı da büyüdüğü sonucuna ulaşılmıştır.⁹⁴ Avşar (2013) çalışmasında ergen çocukları ele almıştır ancak bizim çalışmamız okul öncesi çocuklarıdır. Ergen bireyler okul öncesi dönem çocuklarına kıyasla daha çok deneyime ve yaşantıya sahiptir. Aile içerisinde kendisinden bir başka çocuğun olması çocuğun kardeşi ile yaşadığı sorunları sosyal çevrede içinde kişisel ilişkilerde karşılaştığı sorunlara genellemesine ve tecrübelerine dayanarak daha kolay çözüme ulaşmasına sebep olabilmektedir. Ancak okul öncesi dönem çocuğu kısa bir yaşantı deneyimine sahip olduğu için problem çözme becerisinde kardeşinin etkisinin olmadığı düşünülmektedir.

6.2.5. Anne-baba birlikteliği değişkeni ile Problem Çözme becerisi ilişkisi: Çalışmamızda çocuğun sosyal becerisi ile anne baba birlikteliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Araştırmamız bulgularının tersine elde edilen bulgulara göre evli ve ayrı annelerin çocukları arasında kendini kontrol alt boyutu ve sosyal beceri toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna karşın evli

⁹⁴ Sema Aydın Avşar, Anne-Baba ve ergen çocukların mahremiyet algısında ki farklılıkların sosyal medya üzerinden okunması, İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s; 85-86

ve ayrı annelerin çocuklarının atılganlık ve iş birliği alt boyutları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.⁹⁵

Anne-baba birlikteliği henüz anne ve babasından bağımsızlaşmamış, sosyal ve duygusal olarak halâ annesine ve babasına bağlı çocuklar için önemlidir. Ancak çalışmamızda anne-baba birlikteliği ile sorun çözme becerilerinin anlamlı çıkmaması; çalışmaya alınan toplam çocuk sayısının çalışmayı genelleyebilecek sayıyı karşılayabilecek kadar olmaması ve çalışmada ki çocuklardan anne babası ayrı olan çocuk sayısının az olması ile açıklanabilir.

6.2.6. Anne eğitim durumu değişkeni ile Sosyal beceri ilişkisi:

Çalışmamızda anne eğitim durumudeğişkeni ile çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Annelerin becerileri ile çocuklarının becerileri arasında eğitim durumu açısından değerlendirildiğinde ilköğretim mezunu annelerin sosyal beceri düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Annelerin sosyal beceri düzeyleri çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkili olacaktır. Sosyal anlamda yeterli olan ve gelişimi için çaba gösteren annelerin çocukları da aynı çabayı gösterecektir.⁹⁶

Çalışmamıza katılan çocukların anne eğitim durumları değerlendirildiğinde yalnızca 8 çocuğun annesinin ilköğretim mezunu olduğu, 64'ünün annesinin lise mezunu olduğu, 33 öğrencinin annesinin de üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Yok denecek kadar az ilköğretim mezunu anne çocuğu olması, karşılaştırılacak çocuk sayısının az olması; anne eğitim durumu ile sosyal beceri ilişkisi arasında anlamlı ilişki bulunamamasına sebep olduğu düşünülmektedir.

6.2.7. Baba eğitim durumu değişkeni ile Sosyal beceri ilişkisi:

Çalışmamızda baba eğitim durumu değişkeni ile çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Pekdoğan (2016) 5-6 yaş çocukların

⁹⁵ Özge Eler, Ebeveyn Kabul Reddi ile 5-6 yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,2011, s;145

⁹⁶ Nilüfer Özarabacı, Çocukların Sosyal Becerileri ile Ebeveynlerin Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 16, Sayı1, s;176-177

sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi adlı çalışmasında çocukların sınıf öğretmenleri çocukları değerlendirmesi için 'Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği' uygulamış ve ölçek puanları sonuçlarına göre baba eğitim düzeyi ile çocuğun sosyal becerisi arasında anlamlı ilişki bulmuştur. Buna göre baba eğitim düzeyi arttıkça, çocukların bu sosyal becerileri de gelişme göstermektedir. Baba- çocuk ilişkisinin niteliği, çocuğa sosyal destek sağlamaktadır. Bu sosyal destekten güç alan çocuk sağlıklı ve etkin olarak çevresiyle iletişim kurmakta, sosyal becerilerini geliştirmektedir.⁹⁷

Çalışmamıza katılan çocukların baba eğitim durumları değerlendirildiğinde hiçbir çocuğun babasının ilköğretim mezunu olmadığı, 36 çocuğun babasının lise mezunu olduğu, 69 çocuğun babasının üniversite mezunu olduğu görülmüştür. İlköğretim mezunu babanın olmaması karşılaştırma yapılacak iki ayrı grup olmamasından dolayı; baba eğitim durumu ile sosyal beceri ilişkisi arasında anlamlı ilişki bulunamadığı düşünölmektedir.

6.2.8. Anne çalışma durumu değişkeni ile Sosyal beceri ilişkisi:

Çocuğun sosyal becerisi ile annenin çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Seven (2007) tarafından yapılan altı yaşındaki anasınıfı öğrencilerinin sosyal davranış problemleri üzerinde ailesel faktörlerin etkisini inceleyen araştırma bulgusuna göre; çalışan annelerin çocuklarının, çalışmayan annelerin çocuklarına göre; daha az sosyal davranış problemi gösterdikleri görülmüştür. Bunun yanında çalışan annelerin çocuklarının çalışmayan annelerin çocuklarına göre daha az içselleşmiş davranış problemleri yaşadıkları da ortaya çıkmıştır.⁹⁸

Çalışmamıza katılan toplam katılımcı sayısının az olması, çalışmayan annelerin sayısının toplam katılımcı sayının yarısından fazla olması nedeniyle anne çalışma durumu ile sosyal beceri ilişkisi anlamlı bulunamamıştır.

⁹⁷ Serpil Pekdoğan, 5-6 yaş çocukların sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2016, 16(4), s; 1960

⁹⁸ Serdal Seven, Ailesel Faktörlerin Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Davranış Problemlerine Etkisi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Yaz 2007, Sayı 51, s:492

6.2.9. Baba çalışma durumu değişkeni ile Sosyal beceri ilişkisi:

Çocuğun sosyal becerisi ile babanın çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ekici (2015) okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile çocukların aile özellikleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında; erken çocukluk eğitimi alan çocukların sosyal becerilerinin puan ortalamaları babanın çalışma durumuna ve ailenin ekonomik durumuna göre anlamlı farklılık göstermediğini belirtmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların babalarının çalışıp çalışmaması ve ailenin maddi durumu çocukların sosyal anlamda kazandıkları becerileri etkilememektedir. Ailenin maddi durumu, onların çocuklarıyla kurdukları sosyal ilişkilerinde belirleyici etken olmadığı, çocuğun çevresinin ve ilişkilerinin çocuğun sosyal anlamda elde ettiği becerilerin gelişiminde etkili olduğu söylenebilir.⁹⁹

Çalışmamıza katılan toplam katılımcı sayısının az olması, katılımcıların neredeyse tamamının babasının çalışıyor olması nedeniyle baba çalışma durumu ile sosyal beceri ilişkisi anlamlı bulunamamıştır.

6.3. Sosyal Beceri ile Problem Çözme Becerisi İlişkisinin Değerlendirilmesi

Yapmış olduğumuz çalışmada çocukların sosyal davranışları ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır.

Webster-Stratton ve Lindsay (1999) 4-7 yaş arası çocukların davranış problemleri ile sosyal problem çözme becerileri arasında negatif anlamlı bir ilişki gözlemlemişlerdir. Çocukların davranış problemleri arttıkça prososyal çözümlerinde de anlamlı düzeyde düşüşler olmaktadır.¹⁰⁰ Bunun aksine çalışmamıza katılan çocukların tamamına yakınının sosyal beceri ölçek puanı ve problem çözme becerisi

⁹⁹ Fatma Yaşar Ekici, 'Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Sosyal Becerileri ile Aile Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi' Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi ,2015, 7 (02), syf:29-30

¹⁰⁰ Webster-Stratton, C., & Lindsay, D. W. , Social competence and early-onset conduct problems: Issues in assessment. Journal of Child Clinical Psychology, 28,1999, pp;25–93; aktaran Esra Dereli-İman, Çocuklar İçin Sosyal Problem Çözme Ölçeği'nin 6 Yaş Grubu İçin Türkiye Uyarlaması ve Okul Öncesi Davranış Problemleri ile Sosyal Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri,2013, 13(1), s;489

ölçek puanı yüksek bulunmuştur ancak bu iki ölçek arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Toplam katılımcı sayısının ölçekler arasında ilişki ortaya koyacak sayıda olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yaralı ve Özkan (2016) 'Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Sosyal Becerileri ile Aile Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi' adlı çalışmalarında okul öncesi eğitim alan çocukların sorun çözebilme puanlarını yüksek olduğunu söylemiştir. Araştırmada; çocukların sosyal problem çözme becerileri ile sosyal yeterliliklere arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre, problem çözme becerileri yüksek olan çocukların sosyal yeterlilikleri de yüksek olduğu belirlenmiştir.¹⁰¹

¹⁰¹ Kevser Tozduman Yaralı, Hurşide Kübra Özkan, Çocukların (60-72 Aylık) Sosyal Problem Çözme Becerileri ile Sosyal Yetkinlik, Davranışları Arasındaki İlişkiyi İncelemek, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Ağustos-2016, s;356

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç:

Çalışmamıza katılan çocukların hem sosyal becerilerinin hem de problem çözme becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür. Çalışmamız da çocuğun problem çözme becerisi ile demografik değişkenlerinden anne-baba birlikteliği arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışmamızda okul öncesi 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceriler ile problem çözme becerileri arasında anlamlı ilişkinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Ek olarak çocuğun daha önceki yıllarda kreş eğitimi almış olması ile çocuğun problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kısıtlılıklar:

Çalışmanın kesitsel olması ve yalnızca okul öncesi 5-6 yaş çocuklarının araştırmaya alınması araştırmanın kısıtlılıklarındandır,

Çalışmamızda uygulanan Sosyal beceri ölçeği; çocuklarını değerlendirmeleri için annelere uygulanması araştırmanın kısıtlılıklarındandır,

Araştırmamıza tek bağımsız anaokulundan öğrenciler alınması araştırmanın kısıtlılıklarındandır,

Öneriler:

Sosyal beceri ölçeği, çocuklarını değerlendirmeleri için annelere uygulanmıştır, ölçek sonuçlarının desteklemesi amacıyla aynı süreçte çocukların öğretmenlerine de sosyal beceri ölçeği uygulanabilir.

Araştırmamıza bir devlet anaokulundan öğrenciler alınmıştır, farklı yerleşim bölgelerinden anaokulunda da aynı çalışma genişletilerek yapılabilir.

Farklı yaş grubundaki çocukların sosyal davranışları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki incelenebilir.

Çalışmamız bulgularına göre; önceki yıllarda kreş eğitimi alan çocukların problem çözme becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bu nedenle erken çocukluk eğitimi yaygınlaştırılarak çocukların okula başlama yaşlarının daha erken yaşlarda zorunlu hale getirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

American Psychiatric Association, Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-IV-TR, 4th ed., text revision). American Psychiatric Press, Washington, DC, 2000.

ARSLAN ,Ümit, Okul Öncesi Eğitimde Temel Becerilerin ve Sosyal Davranışların Kazandırılması, Gülelgül Haktanır (Ed.), Okul Öncesi Eğitime Giriş, Anı Yayıncılık, Ankara, 2007.

ATKINSON , Richard C., ATKINSON, Rita, SMİTH, Edward, BEM, J. Dairly, HOEKSEMA, Nolen, Susan, Psikolojiye Giriş, Arkadaş Yayınları, Ankara, 1996.

AYDOĞAN, Yasemin, Özyürek Arzu, Gülümser Gültekin Akduman, Öğrenme ve Öğrenme Teknikleri, Vize yayın basın, Ankara, 2014.

BİNGHAM, Alma, Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi, Oğuzkan, F. A. (Çev.). MEB Basımevi., İstanbul, 4. Basım

DEMİRKAYA, Harun, Bireysel ve Örgütsel Boyutlarıyla Sosyal Davranış, Umuttepe Yay., Kocaeli, 2012.

GÜLAY, Hülya, Akman Berrin, Okulöncesi dönemde sosyal beceriler, Pegem Akademi, Ankara, 2009.

KALAYCI, Nurdan, Sosyal Bilgilerde Problem Çözme ve Uygulamalar, Gazi Kitabevi, Ankara, 2001.

KÖROĞLU, Ertuğrul Köroğlu, Tanı Ölçütleri Başvuru El kitabı, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2013.

MORGAN Clifford T, Psikolojiye Giriş, Edt; Sirel Karakaş, Rükzan Eski, Eğitim Kitabevi yayınları, 22. Baskı, Konya, 2017.

ÖĞÜLMÜŞ Selahaddin, Kişilerarası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi, Nobel yayınları, Ankara, 2006;

POYRAZ Hatice, Okul Öncesi Dönemde Oyun ve Oyuncak. Anı Yayıncılık, Ankara, 2003.

SOYKAN, Ayla, TANER, Işık, Yasemen, 'Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Hastalıkları', JansenCilag A Division of Yohnson-Yohnson, İstanbul, 2007,

ÜLGEN, Gülten, Fidan Emel, Çocuk gelişimi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 2003.

YÖRÜKOĞLU, Atalay, Çocuk ruh sağlığı, Özgür Yayınları, İstanbul, 2002.

MAKALELER

AKMAN, Berrin, TOPÇU, Bilir, Zeynep, BAYDEMİR, Gözde, ŞAHİN, Seda, ŞİRİN, Ece, ARSLAN, Çelik, Alev, ' 6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerilerinin Oyun Arkadaşı Tercihleri Üzerinde ki Etkisi', e-Journal of New World Sciences Academy 2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 1C0390,

AYDOĞAN, Yasemin, ÖMEROĞLU, Esra, 'Erken Çocukluk Döneminde Genel Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılması', OMEP 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı, Ya-Pa Yayınları,2003, syf;460

BAŞ, Gökhan,' İlköğretim Öğrencilerinin Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerileri ile Fen ve Teknoloji Dersindeki Akademik Başarıları Arasındaki İlişkiyi Yapısal Eşitlik Modeli ile İncelemektir'. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi,2013, Sayı 20, 10 (2),

BEYAZKÜRK, Derya, ANLIAK, Şakire, DİNÇER, Çağlayan, 'Çocuklukta akran ilişkileri ve arkadaşlık', Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2007, cilt 26, 15

BİRKAN, Bünyamin, 'Çocuklarda davranış sorunları ve başa çıkma yolları', Çoluk Çocuk Aylık Anne-Baba-Eğitimci Dergisi. 2002; 17:18-21

BULUT BARAN, Demet, İPEK, Ali Sabri, AYGÜN, Berna, ' Yaratıcı problem çözme özellikleri envanterini Türkçeye uyarlama çalışması', Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2018, 18 (3),

BURSALIOĞLU, Ziya, 'Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış', Ankara Üniversitesi ,Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları,Ankara, Yayın No. 154, 1987,

ÇUBUKÇU, Zühal, GÜLTEKİN, Mehmet ,'İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler', Bilig (bilim-kültür dergisi) , 2006, sayı 37,

DANİEL ,S., et all, The Risk for Early-Adulthood Anxiety and Depressive Disorders in Adolescents With Anxiety and Depressive Disorders,Arch Gen,Psichatry, Vol;55,1998,

DAVIDSON JE, et all., RJ , 'The role of metacognition in problem solving. In Metacognition Knowing about Knowing (Eds J Metcalfe, AP Shimamura)', Cambridge, MIT Press, 1996,

DERELİ-İMAN, Esra, 'Çocuklar İçin Sosyal Problem Çözme Ölçeği'nin 6 Yaş Grubu İçin Türkiye Uyarlaması ve Okul Öncesi Davranış Problemleri ile Sosyal Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler', Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri,2013, 13(1),

DERİN, Rukiye, 'İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri ve denetim odağı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki (İzmir il Örnelemi)', Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2006,

DİNÇER, Çağlayan, GÜNEYSU, Sibel ,'Examining the effects of problem solving training on the acquisition of interpersonal problem solving skills by 5 years old children in Turkey', International Journal of Early Years Education.,1997, 5(1),

EKİCİ YAŞAR, Fatma, 'Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Sosyal Becerileri ile Aile Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi ,2015, 7 (02),

ERLER, Özge, 'Ebeveyn Kabul Reddi ile 5-6 yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,2011,

GENÇ, Salih Zeki, 'İlköğretimde Sosyal Becerilerin Gerçekleşme Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma', Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları, Erzurum, 2005,13(1),

GÜLAY, Hülya, '5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Okula Uyum ve Akran İlişkileri', Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2011, Cilt:10 Sayı:36,

HUNCA, Ayşe Nazlı, 'Somatizasyon Bozukluğunda Çocukluk Çağı Travmaları ve Kendilik Algıları Arasındaki İlişki İncelenip Değerlendirilmesi', Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015,

KANDIR, Adalet ,ORÇAN Maide , 'Alt ve Üst Sosyo- Ekonomik Düzeydeki Ailelerin Beş- Altı Yaş Çocuklarının Erken Öğrenme Becerilerinin Bazı Değişkenler Yönünden İncelenmesi', Kuramsal Eğitimbilim, 2009, 2 (1),

KAPIKIRAN, Acun, Necla, İVRENDİ, BORA, Asiye, ADAK, Atiye, ' Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum Saptaması', Pamukkale Üniversitesi eğitim fakültesi dergisi, Denizli, 2006, 19.sayı,

KAPISIZ, Özge, KARACA, Semra, 'Erken Çocukluk Döneminde Görülen Davranışsal Sorunlar ve Psikiyatri Hemşiresinin Rolü', Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi, 2018, 4(2),

KARABULUT, Ebru Olcay, ULUCAN, Hakkı, 'Yetiştirme Yurdunda Kalan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi (Kırşehir ili örneği)', Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, Nisan 2011,

KOÇAK, Nurcan, PINARCIK, Özge, ERGİN, Büşra, 'Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Bilişsel Gelişim Özellikleri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Konya Örneği)', Asya Öğretim Dergisi ,2015, 3(1),

KORKUT, Fidan, 'Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri', Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ankara, 2002, sayı;23,

KIZILKAYA, Gonca, AŞKAR, Petek, 'Problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerisi ölçeğinin geliştirilmesi', Eğitim ve Bilim, 2009,34(154),

LADD, Gary W. Ladd, et all, 'Friendship quality as a predictor of young children's early school adjustment', Child Development, 1996, 67,

MANGIR, Mine, BARAN, Gülen, 'Çocukta Rol Özdeşimi ve Cinsel Kimliğin Kazanılması', Eğitim ve Bilim Dergisi, 1990,76(14),

MANION, Cohen, L., et all, 'Research methods in education', Routledge Falmer, London, 2000,

PEKDOĞAN, Serpil, '5-6 yaş çocukların sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi', Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2016, 16(4),

OĞUZ, Vuslat , AKYOL, Aysel Köksal , ' Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması', Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: 44 Sayı: 1 Sayfa: 105-12

ORUÇ, Cemil, TECİM ,Erhan, ÖZYÜREK, Hilal, ' Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler', Ekev Akademi Dergisi, 2011, Sayı 48,

ÖZARABACI, Nilüfer, 'Çocukların Sosyal Becerileri ile Ebeveynlerin Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma', Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 16, Sayı1,

ÖZBEY, Saide, 'Okul Öncesi Çocuklarda Uyum ve Davranış Problemleriyle Başa Çıkmada Ailenin Rolü', Aile ve Toplum, 2010, Cilt: 6 Sayı: 22, syf;13

ÖZPOLAT, Abdulvahap , 'Ailede Demokratik Sosyalleşme', Aile ve Toplum Dergisi, 2010,5(20),

SABAN Ahmet, SARIÇELİK Serap, 'İçedönük Bir Çocuğu Anlamak: Bir Anlatı Araştırması', Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi ,2018,6(1),

SENEMOĞLU, Nuray,' Okul Öncesi Eğitim Programı Hangi Yeterlikleri Kazandırmalıdır?', Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 1994,

SEVEN, Serdal, 'Ailesel Faktörlerin Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Davranış Problemlerine Etkisi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi', Yaz 2007, Sayı 51,

SOYLU, Cem, PALA, F. Cansu, 'Problem Çözme Performansında Yaşa Bağlı Farklılıklar', Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2018;10(3),

STRATTON, Webster, C., , LİND SAY, D. W. , ' Social competence and early-onset conduct problems', Issues in assessment. Journal of Child Clinical Psychology, 28,1999,

SUADİYE, Yağmur, AYDIN, Arzu, 'Anksiyete Bozukluğu Olan Ergenlerde Bilişsel Hatalar', Klinik Psikiyatri 2009;12,

ŞAHİN, Çavuş, 'Problem Çözme Becerisinin Temel Felsefesi', Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Erzurum, 2004, sayı; 10,

ŞAHİN, Ümmügülsüm ,' Lise Öğrencisi Ergenlerde Problem Çözme, Yalnızlık, Umutsuzluk Düzeyi ve İlişkili Faktörler, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü', Aydın, 2015,

TEMEL, Veysel ,AYAN, Vedat ,' Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri', KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2015,17 (29), s; 72

TERZİ, Şerife , 'Kişiler arası Problem Çözme Becerileri Yüksek Kişilerin Özellikleri Ölçeği', Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2003, cilt1, sayı2,

TOZDUMAN, Yaralı, Kevser, ÖZKAN, Kübra, Hurşide, 'Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerileri ile Sosyal Yetkinlik Davranış Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Ağustos-2016,

TÜRNÜKLÜ, Elif B., YEŞİLDERE, Sibel,' Problem, Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme', Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2005, Cilt 25, Sayı 3,

UYGUN, Nur, KOZİKOĞLU, İshak, 'Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Sosyal Yetkinlik Davranışlarının İncelenmesi', Ege Eğitim Dergisi, 20(1), 2019,

UYSAL, Arzu, DEMİR, Reyhan, 'Duygusal Zekâ ve Yaratıcılık Sürecinde İki Kavram: Bilinç, İçe Yönelim', Türkiye Ruh Sağlığı Profili Araştırması, 1993,

VATANDAŞ, Celalettin , 'Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı', Istanbul Journal of Sociological Studies ,2011,0 (35) ,

YILDIRIM, Arzu, Hacıhasanoğlu, Rabia, Karakurt, Papatya, Türkleş, Serpil, 'Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen faktörler', Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2011, Cilt:8 Sayı:1,

YÜKÇÜ, Şüheda Bozkurt, DEMİRCİOĞLU, Haktan, 'Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi', Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi ,2017, Cilt 1, Sayı 2 ,

YÜKSEL, Galip, 'Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisi', Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, İstanbul, 2000, 11(11),

WOOD, Robert , BANDURA ,Albert , 'Social Cognitive Theory Of Organizational, Manegement', Academy of manegement review,1989, V.14,Sayı:3,

TEZLER

AKBAYIR, Mehmet,'Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Çalışanlarının Problem Çözme Becerisi ve Performansı Arasındaki İlişki', İstanbul, 2019, s;19, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

AKKUZU, Hüdanur , 'Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Zekâ ve Sosyal Sorun Çözme Becerisinin Somatizasyon ve Sağlık Anksiyetesi Üzerindeki Etkisi', Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul,2019, s;11-12, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

ARSLAN,Şeyma , ' İlkokula Devam Eden Üstün Yetenekli Çocukların Sosyal Davranış Özellikleri ile Benlik Algıları Arasında ki İlişkinin İncelenmesi', Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,2016, i, s;109, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans tezi)**

AYDEMİR, Hilal,' Karşıt olma karşı gelme bozukluğu Tanısı Konan Çocuk ve Ergenlerin Empati ve Duygusal Yüz İfadelerini Tanıma Becerileri', Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hematoloji Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ankara, 2018, s;3, **(Yayınlanmış Tıpta Uzmanlık Tezi)**

BAŞ,Neriman , ' Hikâye Temelli Eğitim Programı'nın, 60-72 aylık çocukların sorumluluk ve iş birliği becerilerinin gelişimine etkisinin incelenmesi', Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2011, s;47, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

DEVELİOĞLU, Meltem, 'Problem Çözme Becerileri Yüksek ve Düşük Olan Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi', Hacettepe Üniversitesi, Ankara,2006, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

DİNÇ, Berrin,' Okulöncesi Eğitimin 4-5 Yaş Çocuğunun Sosyal Gelişimine Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri', Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir,2002, s;21, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tez)**

DURGUN, Emine,' Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilimleri Başarıları İle Okuduğunu Anlama, Grafik Okuma ve Problem Çözme Becerisi Algıları Arasındaki

İlişki', Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019,s;22, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

DURŞUN Aylın, Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi', Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2010, s;8-9, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

EFE, Kadriye ,'Okul Öncesi Eğitim Çağında Çocuğu Olan Ailelerin Denetim Odağı Türü ve Çocuklarının Sosyal Davranışlarını Denetlemeleri Arasındaki İlişki', Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2005, s;19, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

GÖKBÜZOĞLU, Burcu, 'Ergenlerin Saldırganlık Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki ilişkinin İncelenmesi', Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2008, s;53-54, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

GÜLAY, Hülya, '5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi', Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2008, s;77-78, **(Yayınlanmış Doktora Tezi)**

GÜNEŞ, Fatih, Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Problem Çözme Düzeylerinin Sosyal Yetkinlik ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2011, s;36, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

ILGIN,Talha İsmail, 'Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri ve Sosyal Değer Kazanımları ile Ebeveyn Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2018, s;47, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

KARAKUŞ, Aslıhan, Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği Öğretmen Formu'nun Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2008, s;21, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

KESGİN Emine, 'Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Öz-Yeterlilik Düzeyleri ile Problem Çözme Yaklaşımlarını Kullanma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 2006, s;45, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

MEMETALİ, Secher , ' Batı Trakya Örneğinde Okul Öncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeğinin (PKBS-2 Merrel,2003), Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması', Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2014,s;70, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

ÖĞÜT Faruk, 'Sosyal uyum ile sürekli kaygı arasındaki ilişki', Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 2000, s;76s., **(Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi basılmamış)**

SONMAZ, Sibel, 'Problem Çözme Becerisi ile Yaratıcılık ve Zekâ Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2002, s;15, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

SUNGUR N.' Yaratıcı Sorun çözme Programının Etkinliği-EYT Öğrencilerine İlişkin Bir Deneme', Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1998, **(Yayınlanmamış Doktora Tezi)**

TOPALOĞLU, Özdemir, Ayşegül, 'Etkinlik Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Çocukların Akran İlişkilerine Etkisi', Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2013, s;17-18 ,**(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

USTA YÜKSEK, Semiha, 'Okul Öncesi Dönem Çocuklarda Davranış Problemlerinin Anne Çocuk ve Öğretmen Çocuk İlişkileri Açısından İncelenmesi', Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2014, s;9, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

UZUN, Çisem, 'Anne-Babası Boşanmış ve Boşanmamış Çocuklarda Depresyon ve Sosyal Becerilerin Değerlendirilmesi', İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2003, s; 25, **(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

YENER, Hüseyin, ' Personel Performansına Etki Eden Faktörlerin Yapısal Eşitlik Modeli ile İncelenmesi ve Bir Uygulama', Gazi Üniversitesi, Ankara,2007, **(Yayınlanmış Doktora Tezi)**

YOLERİ,Sibel ,' Bracken Temel Kavram Gelişimi Ölçeği İfade Edici Formu" nun Türkçeye uyarlanması, güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarını gerçekleştirmek, Temel Kavramlarla Okul Öncesi Kişilerarası Problem Çözme Becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir', Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2010, s;70, **(Yayınlanmış Doktora Tezi)**

ZEMBAT,Rengin, 'Okul öncesi eğitim kurumlarında yönetim ve yönetici özellikleri',
Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1992, s;11, (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**).

